

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1900.   Andra Kammaren.   N:o 51.

Tisdagen den 8 maj.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Anmäldes och godkändes

dels sammansatta bevillnings- och lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 82, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om ändrad lydelse af § 38 i kongl. förordningen angående villkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker, den 24 maj 1895;

dels ock lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 62, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om straffregister;

n:o 63, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af 3 § i lagen den 10 juli 1899 om ersättning af allmänna medel i vissa fall för skada, som förorsakats af embets- eller tjänsteman;

n:o 64, i anledning af väckt motion angående ändrad lydelse af § 36 i förordningen om landsting;

n:o 65, i anledning af väckt motion angående tillägg till 11 kap. strafflagen;

n:o 66, i anledning af väckta motioner angående åtgärder till befrämjande af frånstyckad hemmansdels eller afsöndrad jordlägenhets frigörande från viss in-tecknad gäld;

n:o 67, i anledning af väckt motion om sådan ändring i gällande strafflagstiftning, att den tid, hvarunder tilltalad person suttit häktad, må kunna tillgodoräknas honom vid utmätande af straff;

n:o 68, i anledning af väckt motion angående ändrad lydelse af § 33 i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862;

n:o 69, i anledning af väckt motion om ändring af kongl. förordningen den 6 februari 1849 angående viss tid för klander af husesyn emellan enskild jordegare och landbo; och

n:o 70, i anledning af väckta motioner angående ändring i vissa delar af förordningen om kommunalstyrelse på landet.

§ 2.

Angående
reform af
valrätten till
Andra
Kammaren.
(Forts.)

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning konstitutionsutskottets utlåtande n:o 8, i anledning af väckta motioner angående skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om reform af valrätten till Riksdagens Andra Kammare; och lemnades dervid enligt förut skedd anteckning ordet till

Herr Gustafsson, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Det fordras ett visst mod för att kunna uppträda och taga utskotts-
betänkan-
det i försvar efter de många anmärkningar, som gjordes, och, jag kan gerna säga, projektiler, som afskötos mot detsamma under förmiddagens lopp. Det kunde vara nog nämna, att min åsigt öfverensstämmer med det uttalande, som gjorts af herr Ivar Månsson i Trää. Men då anlopp gjorts mot utskottet och dess betänkande, hvarmed jag i viss mån känner mig solidarisk, enär jag har framlagt den motion, hvarpå utskottsbetänkan-
det är bygd, kan jag, som sagdt, icke underlåta att nu uppträda till försvar för utskottsbetänkan-
det.

Det har sagts under förmiddagen, att min motion skulle vara att betrakta såsom en dum-dum kula, men jag kan gerna säga, att sådana kulor afskötos under förmiddagen, och att de voro laddade med ganska skarpa explosiva ämnen, men om de kreverade, så träffade de dock rakt icke mig.

Det har äfven sagts, att motionen var en spärrhake, en sprängkil, och man har också kallat den ett schackdrag och ett spegelfakteri. Detta må nu stå för dens räkning, som yttrat detta; men jag vill för min del på det kraftigaste tillbakavisa det. Något sådant har icke varit anledningen till att jag framburit motionen. Jag har varit på det fullaste öfvertygad om det berättigade i motionen, oakadt jag villigt erkänner, att jag icke är så entusiastiskt stämd för en utsträckning eller ändring af de nuvarande rösträttsförhållandena. Jag vill säga högt denna sak, och må hvem som vill taga fasta på det. Jag erkänner villigt, att jag för några år tillbaka uttalade mig för sänkning af strecket till 500 kronor, och jag erkänner äfven, att jag sagt, att om jag skulle gått från denna åsigt nu, skulle skälet dertill vara, att arbetsvärdet eller, om man så vill, arbetsbetalningen eller penningvärdet ändrat sig så mycket att, om man också stälde sig på *status quo*, skulle man stå på samma ståndpunkt nu som för 6 å 7 år tillbaka. Emellertid får jag säga, att, man må nu vara huru betänksam och försigtig som helst i fråga om en ändring af de nuvarande rösträttsförhållandena eller också hylla en motsatt åsigt, torde dock ingen af herrarne kunna förväna sig öfver att, då jag, såsom herrarne veta, hyser delvis konservativa åsikter, jag för min del är betänksam och vill se saken mera än från ett håll, innan jag går med på ett ändringsförslag.

Jag kan för öfrigt gerna säga, att jag under inga förhållanden

kan vara med om det förslag, som framställts utaf herr von Friesen och hans med-motionärer. Det är alldeles gifvet — herrarne må säga hvad herrarne vilja — att, om man fortsätter med den taktik, som här föreslås, man om några årtionden, kan jag säga, är inne på den allmänna och lika rösträtten, och jag vädjar till en hvar af kammarrens ledamöter, icke till dem, hvilka — herrarne veta, att det finnas sådana — föra den allmänna och lika rösträttens talan, och således önska densamma, utan till de andra — hvilka torde vara flertalet — om de vilja vara med om en sådan ändring af de nuvarande rösträttsförhållandena, hvilken skulle helt och hållet öfverflytta magten på ett annat håll.

Det har klandrats, att de nu magtegende i den svenska Riksdagen, folkets representanter, icke hafva handlat så, som sig bort. Det må nu framtiden utvisa, huruvida så är förhållandet, men jag för min del är icke öfvertygad om att de samhällsklasser, som skulle komma till magten efter en sådan ändring, som här nu af mina motionärer föreslagits, skulle bättre kunna handhafva samhällets angelägenheter än de som nu göra det. Jag sade, att denna ändring skulle leda till allmän och lika rösträtt. Det kan väl dock ingen af herrarne bestrida, att den klass, samhällsklass, som ställes utanför det s. k. nya strecket, kommer aldrig under några förhållanden att i längden nöja sig med att lemnas utanför deltagandet i de politiska angelägenheterna. Kraf komma ofelbart att framställas för att de skola erhålla rösträtt, liksom nu framkommit yrkande om utsträckning af den nuvarande valrätten. Jag får därför säga, att om, med anledning af de anspråk, som under senare åren gjort sig gällande, en ändring skall ske, hvilket jag för min del icke alls vill motsätta mig, skall den byggas på sådan grund, att alla svenska medborgare, som uppfyllt sina skyldigheter mot stat och kommun och med sitt arbete göra en insats i det allmännas tjänst, böra, när vi, jag må säga, pålägga dem skyldigheten att, om i nödens och farans stund så fordras, de skola offra sig sjelfva för fosterlandets försvar, också få — hvilket icke är mera än rätt och billigt — någon bestämmanderätt i statens angelägenheter eller lemnas rätt och tillfälle att deltaga i lagstiftningsarbetet, det må nu vara på det ena eller andra hållet. Men på samma gång vill jag också säga det, att jag icke kan gå med på, att *alla* skola hafva *lika* bestämmanderätt öfver lagstiftnings- och beskattningsförhållandena.

För de *allmänna* förpligtelser eller insatser, som *hvarje* svensk man måste göra i det allmännas tjänst, är det alldeles gifvet, att *hvar och en* bör hafva *lika* rättigheter. Men det kan väl icke å andra sidan förnekas, att rätt många af våra svenska medborgare *utöfver* dessa förpligtelser måste underkasta sig vissa ekonomiska skyldigheter, som andra återigen icke hafva eller kunna åläggas. Herrarne förstå hvad jag menar, att det är rätt och billigt, att dessa få något mer bestämmanderätt uti rikets angelägenheter än den som i allmänhet tillkommer hvarje svensk medborgare, hvilken bevarat sitt medborgareförtroende. Och när jag nu har den åsigten, att alla skola hafva någon bestämmanderätt, är det alldeles gifvet, hvad jag anser vara

Angående
reform af
valrätten till
Andra
Kammaren.
(Fort.)

Angående
reform af
valrätten till
Andra
Kammaren.
(Forts.)

plattformen eller den grund, hvarpå en utsträckning eller ändring af nuvarande rösträttsförhållandena bör byggas. Herrarne förstå, hvad jag menar. Jag önskar hafva infördt rösträttsbestämmelser *efter graderad skala*. Jag vet mycket väl, att herrarne komma att säga, att detta är en nyhet, vid hvilken vi icke äro vana. Det är någonting alldeles nytt i vårt samhällsskick. Derfor vilja vi icke vara med om det. Men, herrar reformvänner — och i vissa afseenden räknar jag mig till dem — pläga ju alltid taga föredömen från utlandet och prisa dem såsom det bästa. Vi hafva åtminstone i några fall tagit sådana exempel från utlandet, och det ligger icke ur vägen att anse det lämpligt att äfven i denna fråga göra det. Men att vi, som äro något betänksamma och icke vilja gå med på det förslag, som framstälts af herr von Friesen, också vilja se, om icke rösträttens utsträckning kunde ske på sätt, som jag här antydt, bör icke förundra någon.

Nu säger herr von Friesen och de öfriga talare, som stått på *den* sidan i dag, att de vilja vara med om en utredning *endast och allenast* på den grund, som i deras motion framstälts. Men, mina herrar, bör man icke och skall man icke taga hänsyn till de olika meningar, som göra sig gällande?

Det kan ju sägas, att den mening, som jag förfäktar, nemligen rösträttens utsträckning efter graderad skala, i allmänhet icke ute i bygderna, i tidningarna eller på folkmöten ännu gjort sig gällande, men stannar man vid en betraktelse öfver hvad som passerat i Riksdagen, kan dock icke förnekas, att den älsigt, jag hyllar, tillvunnit sig lika stora sympatier, som herr von Friesens förslag.

Herrarne torde komma i håg, att detta förslag i fjol i hufvudvoteringen tillvann sig 71 röster i denna kammare och icke så få sympatiska uttalanden i kammaren på andra sidan väggen.

I år har konstitutionsutskottet och just i dag Första Kammaren antagit ett förslag, som — säga hvad man vill om de anmärkingar, som rigtats mot detsammans motivering — dock i hufvudsak är grundadt på herr von Friesens motion och systemet med en graderad röstskala. Jag tycker, att det icke är för mycket, att äfven de, som hafva en annan uppfattning än herr von Friesen och hans meningsfränder, de, som hylla den graderade röstskalan och dermed sammanhängande garantier, också vilja hafva en utredning, så att de må kunna bedöma, huru de skola ställa sig. Jag vill nu icke säga, att om ett förslag angående utsträckning af rösträtten kommer från regeringen, i hvilket förslag den graderade röstskalan kommer till användning, jag ovilkorligen skall lemna min röst åt detsamma. Det kommer att bero på, hurudant det i öfrigt är. Är det sådant, att det helt och hållet öfverflyttar magten på en annan folkklass, kan jag icke vara med om detsamma. Hvad jag vill hafva är ett förslag, som skänker rätt att deltaga i det politiskt offentliga lifvet åt hvar och en, den ene som den andre, som gjort sig förtjent deraf.

De anmärkingar, som från vissa håll framkastats mot motiveringen till utskottets förslag, anser jag emellertid vara befogade. Särskildt anser jag, att en del af den motivering, utskottet framställt för sitt

förslag, borde utgå, nemligen hvad utskottet talar om, att man skulle ifrågasätta att återgå till medelbara val. Detta är väl dock någonting, som man på sista tiden sökt att så mycket som möjligt komma ifrån, och det synes mig, som om den allmänna meningen icke ligger för att de böra återkomma. Detta är ett fall, i hvilket utskottet gått längre än hvad jag skulle hafva önskat.

Emellertid finnas äfven andra delar af motiveringen, i fråga om hvilka det kan vara skäl att taga i betraktande, huruvida de böra kvarstå. Utskottets vice ordförande har också på förmiddagen föreslagit åtskilliga strykningar, som jag i allo gillar. Jag får dock säga, att jag skulle vilja gå ännu längre än han gjort. Äfven efter hans yrkande finnes kvar en punkt, som jag skulle vilja utesluta, nemligen hvad som säges derom, att med afseende på valkretsarnes anordnande utredningen jemväl borde omfatta frågan, om vid bildandet af större valkretsar landsbygd och städer borde förenas. Detta är något, hvarom, såsom herrarne förstå, jag för min del icke kan vara med, alldenstund jag i min motion önskat, att jemväl köpingar och municipalsamhällen, som i vissa fall äro likställda med städerna, skulle i afseende å valen förenas med dessa. Jag anser nemligen, att städerna och landet hafva alldeles olika intressen och olika näringsfång och att de därför böra hvar för sig välja representanter.

Hvad jag deremot först och främst vill framhålla, är, att skall någon ändring ske i de nuvarande bestämmelserna, det må nu blifva i öfverensstämmelse med herr von Friesens förslag eller på annat sätt, jag hysar den allvarliga önskan, att vid den blifvande utredningen må beaktas, att *lika rösträtt blir gällande för stad och land*. Herrarne förstå nemligen, att då jag ställer mig på den ståndpunkten att jag anser, att alla skola hafva rösträtt, som gjort sig förtjenta deraf och innehafva erforderliga kvalifikationer derför, jag under inga vilkor kan vara med om något annat förslag än det, som gifver lika rösträtt åt individ i stad som land.

Jag slutar således med att yrka bifall till utskottets förslag med den ändring, som deri gjorts af friherre Barnekow. Jag skulle nog önska, att äfven den punkt, jag nyss omnämnde, utginge ur motiveringen, men för att vi ej må få allt för många yrkanden, må den ju stå der för andras räkning, som vilja hafva den kvar.

Hvad jag emellertid allra sist vill anföra, är att jag ytterligare vill tillbakavisa de beskyllningar, som här framställts — i den mån de kunna anses träffa mig — derom att jag skulle hafva haft någon som helst biasigt med framläggandet af min motion.

Friherre Barnekow: Herr talman, mina herrar! Grefve Hamilton yttrade i dag på förmiddagen, att, om kammaren önskade någon ändring i utskottets motivering, kammaren borde återremittera frågan till utskottet. Men jag hemställer, hvartill det skulle gagna att återremittera frågan till utskottet, då Första Kammaren redan afgjort densamma och resultatet af en återremiss således endast skulle blifva, att utskottet hemstälde, att denna kammare måtte fatta beslut i frågan. Herr Hedin, som kom in under det att grefve Hamilton yttrade sig, tycktes

*Angående
reform af
valrätten till
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

också vara af samma uppfattning som han. Men jag vill påpeka, att här har en af utskottets ledamöter reserverat sig mot vissa delar af utskottets motivering. Samme reservant föreslår sedan här i kammaren, hurudan han vill hafva motiveringen. Om kammaren sedan antager denna af reservanten förordade motivering, är utskottets motivering dermed ingalunda upphäfd, utan den står kvar för utskottets räkning, hvaremot kammaren för sin del antagit en annan motivering, hvilket väl måtte vara kammarens rättighet.

Vidare har en talare på kristianstadsbänken äfven gjort anmärkning mot det af mig framställda förslaget, men jag får säga, att han alldeles misstagit sig, då han framställde saken så, att jag, derför att jag biträdd utskottets förslag, också skulle vilja biträda förslaget om en graderad röstskala. Nej, ingalunda. Jag har vid föregående tillfällen uttalat, att jag ej önskar vara med om en sådan, utan tager för närvarande hellre herr von Friesens förslag än en graderad röstskala. Men utskottets hemställan omfattar båda dessa saker, och hvad jag sagt är endast detta: hvarför skall jag, om jag ställer mig på herr von Friesens sida, hindra mina motståndare att få till stånd en utredning angående systemet med graderad röstskala. Detta har jag sagt, men icke, att jag i närvarande stund önskar införandet af en graderad skala. Men en allsidig utredning af denna viktiga fråga bör kunna blifva till gagn i framtiden, och derför har jag förordat en dylik.

Herr Witzell: Vid föregående riksdagar, då jag såsom ledamot af denna kammare deltagit i behandlingen af föreliggande fråga, har jag alltid ställt mig på deras sida, som önskat, att en förändring skulle vidtagas i de nuvarande rösträttsförhållandena, och jag har då städe röstat för det s. k. femhundra-kronors-strecket. Sedan har emellertid en ny fråga uppstått, nemligen att alla, som hafva kommunal rösträtt, också skola hafva politisk rösträtt. Oaktadt jag fortfarande hyser samma åsigt, nemligen att rösträttsförhållandena böra förändras och att den nuvarande ståndpunkten är ohållbar och måste ändras, kan jag icke biträda det förslag, som herr von Friesens motion innehåller. Jag anser nemligen, att den kommunala rösträtten är en allt för svag grund att bygga på. Men oaktadt jag icke kan gilla hela den motivering, som utskottet framlagt, finnas likväl i utskottets betänkande några rader, som hafva bestämt mig att rösta för utskottets förslag. Utskottet säger nemligen, att, "enligt utskottets åsigt, särskildt borde tagas under ompröfning, huruvida icke för valrätten annan grund borde bestämmas än kommunal rösträtt, t. ex. erläggande af viss direkt skatt till staten". Om man kunde bygga den politiska rösträtten på bevilningen till staten, tror jag att man skulle hafva en mycket fastare grundval att bygga på.

Jag ber sålunda att få yrka bifall till utskottets hemställan, dock med den ändring i motiveringen, som friherre Barnekow föreslagit.

Herr Ernst Carlson: Herr grefve och talman, mina herrar! I afseende å den föreliggande frågans realitet, som mycket litet berörts under debatten — man har ju mest tvistat om det rätta taktiska

tillvägagåendet — hänvisar jag till mitt yttrande i fjol vid rösträttsfrågans behandling. Här vill jag endast med några ord vända mig mot ett par från skånebänken fälda yttranden, som från reformvännernas sida synts mig påkalla en gensaga.

Herr Ivar Månsson yttrade nemligen på förmiddagen, att, det månde vara med motiveringen i konstitutionsutskottets utlåtande huru det ville, klämman vore hufvudsaken. Och särskildt lade han der vikt vid uttrycket "en fullständig och allsidig utredning". Men, mina herrar, jag tillåter mig påpeka, att just detsamma begäres i herr von Friesens och hans medmotionärens förslag; der heter det nemligen i klämman: "efter verkställd utredning". Att utskottet tillagt orden fullständig och allsidig har naturligtvis icke den ringaste betydelse. Ty man bör hafva det förtroendet till Kongl. Maj:ts regering, att hon utan en dylik erinran skall göra utredningen så fullständig och mångsidig som möjligt, för så vidt regeringen öfver hufvud taget önskar framgång åt det förslag, hon efter verkställd utredning går att framlägga.

Samme ärade talare antydde äfven, att det skulle förefinnas något slags "rädsla" å herr von Friesens och hans medmotionärens sida för utredning af andra utvägar än den af dem direkt föreslagna. Rädsla torde dock ej med skäl kunna förevas dem, som haft det modet att träda öppet fram med sin öfvertygelse, ett mod, som deremot uppenbarligen saknats hos konstitutionsutskottet, hvilket ej uttalat någon öfvertygelse alls vare sig i fråga om behovet eller riktningen af en rösträtsreform. Hvadan jag ej heller skall spilla många ord på dess redan illa åtgångna betänkande. Hvad nu den omtalade rädslan beträffar, så tror jag den snarare kan förutsättas vara för handen på det hållet, der man så ifrigt yrkar på en s. k. "fullständig och allsidig" utredning, ganska sannolikt i syfte att rösträttsfrågan ej alltför snart må komma tillbaka, utan fastmer för en afsevärd framtid afskrifvas från kammarens dagordning.

Herr Ivar Månsson yttrade vidare, att det vore ett fel hos herr von Friesens förslag, att det vore "alltför bestämdt". Men, mina herrar, detta förslag är bestämdt endast i fråga om tvenne hufvudprinciper, som der uttalas, nemligen att valrätten till Andra Kammaren bör vara fotad på åtnjutande af kommunal rösträtt och uppnådd 25 års ålder. I afseende å detaljerna äfvensom i afseende å andra mera underordnade spörsmål, som härmed sammanhånga, har man velat öfverlemna utredningen åt regeringen. Att åter hufvudriktningen för den begärda utredningen är klar, det bör väl räknas som en förtjenst hos förslaget.

Jag vill taga ett exempel. Om vi skulle tänka oss, att Riksdagen begärde utredning om en jernväg, hvad den skulle kosta, byggnads sättet o. s. v., utan att angifva i hvilken hufvudriktning den nya banan skulle komma att gå, om till Ystad, Göteborg eller Haparanda — en jernväg med slutmål hvar som helst således — jag undrar just, hvad man skulle säga om en dylik utredning? Skulle man icke kalla den meningslös? Ja, jag tror man kunde gå ytterligare ett steg

Angående
reform af
valrätten till
Andra
Kammaren.
(Forts.)

och fråga, huruvida det vore Riksdagen fullt värdigt att komma med begäran om en utredning så alldeles "ins Blaue hinein".

Regeringen har nemligen, enligt min mening, full rätt att fordra, att Riksdagen, då den begär en utredning, säger ifrån, hvad den i princip tänker i en så vigtig fråga som den föreliggande. Svenska folket torde ock ha berättigade anspråk på, att dess representanter gjort denna frågas betydelse så pass klar för sig, att de kunna uttrycka sympatier för en lösning i den ena eller andra rigtningen. Ty det är här alls icke fråga om detaljerna; dem kan man naturligen först bedöma, då förslaget blifvit utarbetadt. Riksdagen skulle nu endast begära utredning af rösträttsfrågan i en viss rigtning. Då utredning skett, och Kongl. Maj:ts förslag föreligger, har Riksdagen för visso, om utredningen visat något annat än man väntat, fullt fria händer att förkasta förslaget och begära ny utredning, om så anses erforderligt. I det afseendet brukar Riksdagen minsann icke genera sig. Vi ha t. ex. nyligen bevittnat detta i fråga om olycksfallsförsäkringen; man hade här uttalat sig för en viss princip; regeringen kom med ett förslag, bygd på denna princip, och Riksdagen förkastade förslaget utan vidare. Det kan således icke med sanning sägas, att Riksdagen genom att nu besluta en sådan skrifvelse som den herr von Friesen föreslagit skulle ha bundit sina händer för framtiden.

Men att på en gång begära utredning efter två så olikartade principer som politisk rösträtt, byggd på en graderad skala, å ena sidan och politisk rösträtt, bygd på det kommunala strecket, å den andra, det synes mig vara uttryck af en hållningslös och haltande politik, som icke rätt vet hvad den vill och som därför utsätter sig för det klander, som med rätta drabbar en vacklande, hvilken icke låter den högra handen veta hvad den vänstra gör. Begäran om en så vidtswäfvande utredning synes mig snarare vara att betrakta såsom en annan form för afslag; man liksom känner i luften, att det icke rätt passar sig att komma med ett rent afslag och griper därför till en skenåtgärd.

Visserligen yttrades af friherre Barnekow på förmiddagen i dag, att man nu ändtligen kommit till den punkten, att enighet uppnåtts mellan Första och Andra Kammarens ledamöter inom konstitutionsutskottet derom, att *något* borde företagas; hvad för "något" sade han inte. Jag har stor aktning för friherre Barnekows ridderliga uppsåt och redliga öfvertygelse, äfven om denna öfvertygelse stundom skiftar en smula. Men jag får säga, att ett sådant påstående kom något oväntadt uppå; ty den der beprisade enigheten inom utskottet kan väl icke sägas ha varit så mycket bevändt med, eftersom af Andra Kammarens tio utskottsmedlemmar åtta reserverat sig antingen mot motiveringen eller mot klämman eller mot båda delarne — och detta, ehuru utskottet hvarken sagt, att en rösträttsreform är behöflig eller ännu mindre i hvad rigtning den helst bör sökas. Sålunda torde tvärtom med skäl kunna påstås, att öfverensstämmelsen mellan Första och Andra Kammarens utskottsledamöter varit skäliglen klen. Också har konstitutionsutskottets betänkande kommit att bestå af en alldeles färg- och kritiklös uppräknig af allt möjligt och omöjligt rösträtts-

kram, huller om buller. Nu har dessutom Första Kammaren i dag på förmiddagen antagit utskottets förslag med endast 59 röster mot 54, som voro för afslag. Detta är ju en ytterst ringa majoritet, som tydligen visar, att utskottsförslaget icke omfattats med synnerlig sympati inom medkammaren. Att döma om andras motiver är alltid svårt; men det låter tänka sig, att herrar senatorer ansett, att ett bifall härvidlag kunde komma på ett ut med ett afslag, en åsigt, hvori jag för min del i så fall vill gifva dem fullständigt rätt.

En uppnådd enighet kamrarne emellan i denna fråga tror jag således att det tills vidare icke är särdeles lönt att bygga på. Jag anser icke heller, att det för Andra Kammaren vore fullt tillständigt att i en fråga, som rör dess egen sammansättning, segla helt och hållet i Första Kammarens kölvatten. Det fans en tid, då Andra Kammaren i denna fråga hade sin egen mening och vågade högt och tydligt uttala den. Det fans en tid, då Andra Kammaren icke ville fränkänna sig initiativet i en dylik fråga för att lägga det i Första Kammarens och regeringens händer. Jag vill tro, att den tiden icke är alldeles förbi, utan hoppas ännu, att Andra Kammaren fortfarande skall söka häfda en fast principiell ståndpunkt i frågan, medan kammaren i afseende å detaljerna och det slutliga afgörandet afvaktar hvad den begärda utredningen kan komma att innebära.

Vi hafva i detta afseende ett lärorikt exempel i den kommunala rösträttsfrågas öde. Dervidlag har det icke varit genom att begära utredning i alla möjliga och omöjliga rigtningar, som man drifvit saken ett afsevärdt steg framåt. Detta har fastmer framgått som ett resultat deraf, att Andra Kammaren intagit en fullt bestämd hållning i frågan och sålunda småningom lyckats öfvervinna medkammarens motstånd mot reformen.

För öfrigt, mina herrar, hemställer jag till eder, om icke den närvarande tidpunkten måste anses vara särdeles gynsam för genomförande af en politisk rösträttsreform. Missnöjet med de nuvarande förhållandena har ännu icke nått den höjd, att icke reformen kan genomföras utan någon allmän upphetsning. Den kan för närvarande gå för sig i lugn och ro, och man kan dervid afböja ytterligheter, hvilket på ett mera framskridet stadium kanske icke blefve så lätt.

Dessutom torde det för hvar och en, som vill se omkring sig med öppen blick, vara temligen uppenbart, att vår tid är en ganska allvarsam tid för de små folken. Dessa behöfva på allt sätt taga sig samman för att försvara sin nationella sjelfständighet, och jag förmenar, att rösträttsfrågan är att betrakta såsom en särdeles vigtig del af vår nationella försvarsfråga. "Känslan af att ega gemensamma rättigheter att försvara" — heter det (sid. 5) i liberala samlingspartiets af herr von Friesen framburna rösträttsmotion — "ger otvivelaktigt i farans stund en fast sammanhållning såsom ingenting annat hos ett folk under vapen." Dessa ord förtjena att beaktas, icke minst om regeringen — såsom på flere sätt försports — har för afsigt att i en nära framtid af svenska folket kräfva ökade skyldigheter i form af utsträckt värnpligt. Vill man nemligen, att en medborgare skall i ökadtt mått bereda sig för att, om så göres behof,

*Angående
reform af
valrätten till
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

*Angående
reform af
valrätten till
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

kläda blodig skjorta för fosterlandet, då bör man icke allenast komma med fordringar. Jag håller tvärtom före, att man då äfven bör se till, att man kan gifva den värnpligtige något, som mer än det han hittills egt kan synas honom värdt att försvara, särskildt hvad i våra dagar med deras stigande upplysning mera högljudt och mera berättigadt än förr kräfves, nemligen utsigt att lättare än nu är möjligt förvärfva aktivt medborgarskap eller, med andra ord, rätt att med sin röst direkt eller indirekt inverka på statsangelägenheternas gång.

Alltså herr talman, jag finner det politiska saken för ögonblicket vara detta: den som i sjelfva verket ingenting vill, men som vill gifva sig sken af att vilja göra något, den bör rösta för konstitutionsutskottets förslag. Men de verkliga reformvännerna, som önska en moderat utveckling af rösträtten på historisk grund, böra endrättigt fylka sig kring det af herr von Friesen framlagda förslaget. Som jag tillhör den senare falangen, yrkar jag afslag å utskottets hemställan och bifall till herr von Friesens med fleres motion.

Herr Pehrson i Törneryd: Herr greve och talman! Efter de högstämda anföranden, vi fått höra på förmiddagen, är det med en viss tvekan, som en representant med de åsikter jag har i föreliggande fråga vågar att här uttala sig. Men då en plats är en gifven här på detta rum, eger man efter mitt förmenande både rätt och skyldighet att fritt och otvunget uttala sin åsigt i en fråga, låt vara till och med att ens meningsfränder i många andra frågor aldrig så högt ogillat denna åsigt.

Jag har långt ifrån känt mig öfvertygad af motionärernas uttalande, att det vore nyttigt och nödvändigt att nu vidtaga en reform rörande den politiska rösträtten.

Om jag det oaktadt i dag skulle biträda det skrifvelseförslag, som konstitutionsutskottet här framlagt, är det ingalunda på den grund, att jag känner mig öfvertygad om att behofvet för närvarande kräver en reform i detta afseende, utan — jag säger det rent ut: det är af helt andra skäl.

Det är ett gammalt ordspråk, som säger: "ärlighet varar längst", och jag vill icke fördölja, att det är min innersta mening, att tiden börjar nalkas, då något måste göras, ty vi skola icke längre kunna hålla denna fråga i våra händer, om vi ställa oss på den negativa ståndpunkten. Vill man således få något ord med vid afgörandet, tror jag klokheten bjuder, att man rättar sig efter de förhållanden, som äro för handen. Det är endast af sådan anledning jag kan vara med om ett sådant skrifvelseförslag, som konstitutionsutskottet i förvarande fall förelagt oss.

Men innan jag slutar med att yrka bifall till detta förslag, tillåter jag mig i allra största korthet göra några få erinringar med anledning af hvad som blifvit under diskussionens gång yttradt.

Det har sagts af den förste talaren i dag, herr von Friesen, och det har ytterligare betonats af herr Ernst Carlson från Göteborg, att den, som yrkar bifall till konstitutionsutskottets förslag, endast vill en skenreform. Herr Carlson slutade, om jag fattade honom rätt, sitt

anförande ungefär med dessa ord: "Den som ingenting vill göra, må gifva sin röst åt konstitutionsutskottets utlåtande; men den som verkligen vill någonting i denna fråga, han må biträda herr von Friesens med fleres förslag." Ja, mina herrar, detta för mina tankar till hvad både här i konstitutionsutskottets utlåtande står anfördt och vid ett föregående tillfälle här i kammaren framhållits, nemligen hurusom af den utredning, som gjordes på basis af att den politiska rösträtten skulle följa med den *dåvarande* kommunala rösträtten och hvilken utredning, om jag ej minnes orätt, hänför sig till förhållandena 1885, framgick, att en reform, byggd på sådan grund, skulle med de förhållanden, som då gjorde sig gällande, vända upp och ned på magtställningen inom icke mindre än 58 af landsbygdens *valkretsar*. Om så var fallet då — och det hafva vi ingen rätt att betvifla, åtminstone ej förr än vi kunna sätta upp andra siffror i stället —, huru tro vi väl då, att herr von Friesens förslag, tillämpadt efter *nuvarande* förhållanden, skulle slå sig ut? Helt säkert skulle på grund af den utveckling, som sedan dess på åtskilliga områden egt rum — jag syftar särskildt på de industriella förhållandena, på uppkomsten af stations-samhällen m. m., med afseende hvarpå utvecklingen under senaste tiden varit oerhördt ras — det ej stanna vid dessa 58 valkretsar, utan bli långt flere, der magten skulle gå öfver från den klass, som nu eger den, till de nya, som genom detta förslag skulle tillerkännas politisk rösträtt.

Herr von Friesen nämnde vidare, att hans förslag är bygd på historisk grund. Jag förmodar, att han då menade, att, när han vill sätta det politiska strecket vid det kommunala, detta hvilade på en historisk grund. Jag behöfver helt säkert icke erinra honom om, att utöfvandet af den kommunala rösträtten ej sker efter hufvudtal — hvarom fråga är vid utöfvningen af den politiska — utan efter fyrktal, således efter *graderad* skala, en skala, som herr von Friesen, när fråga är om politisk rösträtt, ej alls vill veta af. Är det den historiska grund herr von Friesens förslag skulle hvila på, då får jag säga: Han kan ock vara med om graderad skala vis å vis den politiska rösträtten.

Herr greve Hamilton hade mycket märkvärdiga och delvis något mustiga ord att uttala i denna fråga på förmiddagen i dag. Jag skall icke tillåta mig att taga upp till bemötande allt hvad jag under hans anförande antecknade. Men en sak synes mig i allt fall icke böra passera alldeles oanmärkt. Han nämnde i senare delen af detta sitt yttrande, att man icke nu finge resonera öfver konsekvenserna, man hade endast att framställa hvad man ville i förslagsväg, sedan blefve det regeringen som komme att utreda dessa förslag och framvisa hvad de inneburo.

Men detta, att resonera öfver konsekvenserna, är just hvad jag för min del vid detta tillfälle vill göra, och jag är öfvertygad att herrarne i allmänhet vilja göra det, vilja se till, hvilka konsekvenser en så långt gående reform, som herr von Friesens förslag i föreliggande fall innebär, skulle föra med sig. Jag vill icke neka, att den dag kan komma, då herr von Friesens förslag möjligen kan passa, men jag tror bestämdt, att den tiden ännu icke på långt när är inne. Jag tror

Angående
reform af
rösträtten III
Andra
Kammaren.
(Forts.)

Angående
reform af
valrätten till
Andra
Kammaren.
(Forts.)

derför, att det är rätt att se till vid detta tillfälle, hvarthän konsekvenserna af våra förslag leda.

Och till sist, men icke minst, vill jag för min del lägga särskild vikt derpå, att när en gång ett förslag till reformerande af vårt politiska rösträttsväsende skall framkomma från regeringen, densamma då skall se till, att förslag samtidigt dermed framläggas uti en annan fråga, som står i ett omedelbart sammanhang med utsträckning af den politiska rösträtten, och det är fråga om *lika representationsrätt för stad och land*. Vill man åstadkomma jemlikhet på det ena området, så följer deraf konsekvent, att man ock skall vilja det på det andra området.

På dessa i korthet uttalade skäl ber jag, herr talman, att få yrka bifall till konstitutionsutskottets kläm med den motivering, som påyrkats först af konstitutionsutskottets vice ordförande, friherre Barnekow. Utan att fästa afseende vid hvad herr Hedin yttrat derom, huruvida man eger rätt eller icke att göra ändring i motiveringen uti ett utskottsbetänkande, torde man väl åtminstone hafva rätt att betrakta detta ändringsförslag som herr friherre Barnekows förslag, och alltså ber jag, herr talman, att få yrka bifall till friherre Barnekows förslag till motivering och konstitutionsutskottets skrifvelsförslag i den s. k. klämman.

I detta yttrande instämde herrar *Johansson* i Berga, *Andersson* i Himmelsby, *Jakobsson*, *Hazén*, *Sundblad*, *Jönsson* i Gammalstorp, *Larsson* i Säby, *Lindvall*, *Törnqvist*, *Trolle*, *Hallin*, *Odqvist*, *Carlsson* i Carlsro, *Hedin* i Torp, *Olsson* i Frösvi, *Lorichs*, *Wahlgren* och *Björkman*.

Herr Dahn: Jag skall icke heller yttra mig om utskottets motivering. Utskottets representanter här i kammaren hafva ock delvis återtagit densamma. Vid förhandlingarna inom utskottet har jag funnit, att här två principer strida mot hvarandra. Den ena är den, på hvilken man byggt sedan 1866; man åsyftar härvid en utveckling af den politiska rösträtten, på sätt herr von Friesen med flere föreslagit. Den andra principen, som förordar en graderad skala, är en helt och hållet ny uppfattning, det så kallade belgiska systemet. Jag har i utskottet framhållit de synpunkter, från hvilka jag skärskådat dessa olika principer, och dervid också framhållit såsom min åsigt, att det är en omöjlighet att hos vårt folk göra gällande denna nya åskådning. Vi skola komma i håg, att vår svenska allmoge sedan urminnes tider haft andel i vårt politiska lif. Personlighetsprincipen har gjort sig så gällande hos oss, att det är icke värdt att ens komma och försöka med några så kallade jutska seder, hade jag så när sagt, fastän de ju äro belgiska. Jag tror ej det är möjligt att komma något framåt med den politiska rösträttsreformen utan att bygga på den gamla grunden. Men det hindrar ju naturligtvis icke, att man kan dervidlag hafva divergerande åsikter med hänsyn till realiserandet af denna plan. Jag har för min del samma uppfattning i år som i fjor, då jag skref en mera motiverad reservation i denna sak. Jag anser nemligen, att den nu-

varande valmanskåren skulle hafva synnerligen stort gagn af att i sig upptaga alla de bättre elementen af dem, som stå nedanför strecket, och det skulle gå till på det sätt, regeringen föreslog redan 1896, nemligen att de, som ordentligt erlade sina utskylder till stat och kommun, skulle upptagas i valmanskåren. Men vi hafva sett, huru det har gått till, i synnerhet i de stora städerna. Under sista året af valperioden har man, fastän man icke vårdat sig om att betala sina utskylder under de två föregående åren, betalat på en gång för alla tre åren. Hvem har betalat detta? Icke är det de, på hvilka skatten är påförd, det är alldeles tydligt; utan det är naturligtvis någon annan. Det är detta som gjort, att jag vid förra riksdagen ville hafva införd en bestämmelse, att man skulle *hvert år* för sig, icke blott på en gång under sjelfva valåret, hafva fullgjort sina utskylder till stat och kommun. Då får man här ett godt material, som är utmärkt till komplettering och rekrytering af den nuvarande valmanskåren. Äfven i moraliskt hänseende skulle en sådan åtgärd verka uppfordrande, i det litet hvar skulle tänka: kan denne min vän, denne min släkting, som ej har större inkomster än jag, fullgöra sin pligt, så kan också jag göra det. Men säkert är, att på detta sätt allt det köpslagande skulle försvinna, som nu helt visst ofta förekommer under sista året af valperioden, då man ser, hurusom alla de, som icke aktat nödigt att infria sina skyldigheter *hvert år* för sig, sista året komma och betala för alla tre åren på en gång. Jag upprepar: hvem är det som betalar? Det vet icke jag, icke herrarne heller. Men det är hänsynen till dessa missförhållanden, som legat till grund både för min omnämnda reservation i fjor och herr Johnssons i Bollnäs och min gemensamma reservation i år. Den princip vi gå ut ifrån är den som uttalas i herr von Friesens förslag. Vi vilja bygga på den gamla grunden och icke hafva in någon ny princip med graderad skala. Men vi vilja hafva sådana försigtighetsmått härvidlag, att det verkliga skall kunna blifva till något gagn och någon nytta för land och rike.

Då jag nu icke yrkar bifall till min och min medkamrats reservation, är det icke därför, att jag icke är öfvertygad om vigten och innebörden af densamma. Den tror jag helt visst kan komma till användning, om Kongl. Maj:t framlägger förslag i rösträttsfrågan. Det är icke en detaljfråga gent emot herr Sixten von Friesens förslag, visst icke, men då vi hafva samma uppfattning, med afseende på grundprincipen, vill jag icke göra något yrkande på mitt och min medkamrats förslag, utan kommer naturligtvis att, om det blir votering, rösta för herr von Friesens förslag, af det enkla skälet, att det är samma grundprincip. Jag vill dock hafva framhållit, att jag icke är fullt belåten med hans förslag. Men det andra förslaget, som framstälts från konstitutionsutskottets flertals sida, nemligen att man skulle börja bygga på en alldeles ny princip, kan jag icke vara med om. Jag har, herr talman, intet yrkande att göra, men jag har velat göra ett uttalande i principfrågan.

Herr Wallenberg: Då jag under min föregående verksamhet har till en rätt stor utsträckning haft med arbetsfolk att göra och sålunda

*Angående
reform af
valrätten till
Änåra
Kammaren.
(Forts.)*

Angående
reform af
valrätten till
Andra
Kammaren.
(Forts.)

kan uttala mig i föreliggande fråga med stöd af under rätt lång tid vunnen erfarenhet, har jag trott, att det icke vore olämpligt, att jag angifver de grunder, som föranleda min ställning till nu föreliggande fråga. Min erfarenhet förskrifver sig från verksamhet både till lands och till sjös, och jag känner således arbetarnes förhållanden litet hvarstades och har kunnat sätta mig in i dem under många år. Jag har derunder kommit till den ståndpunkten att med allvar taga hänsyn till de sociala spörsmålen och söka förstå deras innebörd och deras förutsättning, men äfven dermed åsyftade resultat.

Jag har aldrig tvekat att höra en arbetares råd eller omdöme. Jag har i många fall funnit mig väl deraf, men jag har icke alltid kunnat lyssna till desamma. Jag har emellertid i rösträttsfrågan blifvit en anhängare af den principen, att icke penningen utan andra kvalifikationer borde berättiga till politisk myndighet. Dervid anser jag dock såsom önskvärdt fullständig utveckling till själ och kropp, hvilket icke torde på våra nordliga latituder såsom regel förekomma före fyllda 25 år, men derjemte måste fästas afseende vid, att vederbörande skola så att säga vara enrollerade i samhället såsom skattebetalare till staten, *hvarmed följer åtagande af förpligtelser.*

Gent emot dem, som motsätta sig en vidgad rösträtt på grund af en befarad magtförskjutning, vill jag anföra en synpunkt, som för mig varit mycket vägande, nemligen att *genom valmannakårens utvidgning större utsigt förefinnes för att för utvecklingsarbetet vinna de behöfliga förmågorna.* Derigenom torde ock mera nytt blod ingiutas i samhällskroppen och *derigenom förhindras ett stillastående* och den försumpning, genom hvilken man sett gamla nationer bringas till undergång.

Af erfarenhet vet jag ock, att så länge intelligens, kunskap och ett godt föredöme förefinnas hos skepparen på skutan, så länge behöfver han icke frukta något för sin ställning, äfven om besättningen utgöres af de mest olikartade element. Jag tror att detta är tillämpligt på många förhållanden.

Det är sålunda dessa omständigheter, hemtade af erfarenheten, som bestämt min ståndpunkt i frågan och som föranledt mig till att ansluta mig till rösträttsreformens syfte, hvilket för närvarande bäst synes mig ske genom att instämma i herr von Friesens yrkande.

Herr Eriksson i Bäck: Herr talman, mina herrar! Af den officiella statistik, som i dag lagts fram på våra bänkar, finner man, att den nuvarande Andra Kammarens sammansättning, fördelad efter olika yrken, visst icke är ett uttryck för den nuvarande valmannakåren till Andra Kammaren. Särskildt af detta skäl anser jag, att en utsträckning af den politiska rösträtten är af stort behof påkallad.

Af denna officiella statistik inhemtas, att Andra Kammaren är sammansatt af, som det deri efter yrkesfördelningen heter, civila och militära embets- och tjenstemän, prester, professorer, elementarlärare, gods- och bruksegare, tillsammans 78 stycken, sålunda mera än en tredjedel af kammaren. Vidare representeras hemmanssegareklassen af 97 stycken, sålunda omkring två femtedelar af kammaren. Denna

klass, hemmansegareklassen, torde i det närmaste motsvara antalet gelikar inom valmanskåren. Men de af mig först nämnda klasserna äro — synes det mig — alltför talrikt representerade inom kammaren i förhållande till antalet likar bland valmännen. En förändring i valrätten skulle därför mycket väl behövas för att få Andra Kammaren så sammansatt, att den bäst kunde motsvara valmanskårens ställning.

Nu har här framhållits af dem, som ej vilja biträda herr von Friesens förslag, utan väl komma att fylka sig kring utskottets förslag, och äfven för öfrigt, att med en utsträckning af den politiska rösträtten borde äfven följa en ökning af värnpligtstiden. Detta förslag till lösning af rösträttsfrågan torde nog framdeles komma fram på mera allvar än hvad nu är förhållandet. Jag för min del är ej med om en sådan kombination af dessa frågor, och det är af detta skäl, jag ej underskrifvit herr von Friesens motion, men jag har likväl på förmiddagen instämt i hans yrkande på bifall till densamma.

Det har nu i afton särskildt blifvit framhållet af dem, som äro vänner af utskottets förslag, att vid en rösträttsutvidgning denna skulle komma att baseras på en så kallad graderad skala, hvarvid de förmögna skulle få flera röster. Jag antar, att dessa anhängare till utskottets förslag icke vilja — och det framgår ju också tydligt af deras yttranden — medgifva lika och allmän rösträtt åt alla, utan de vilja hafva flera röster för dem, som hafva mera utaf detta lifvets goda.

Men skulle nu en kombination af rösträtts- och värnpligtsfrågan på allvar ifrågasättas som en lösning af dessa, då vill jag, vid det förhållande, att med dessa frågor nu synes af rösträttsmotståndarne också vilja kombineras den graderade röstskalan, till vännerna af konstitutionsutskottets nu föreliggande rösträttsförslag framställa till allvarligt öfvervägande, om de äro villiga att hos Kongl. Maj:t föreslå, att Kongl. Maj:t äfven måtte taga i öfvervägande vid utredningen, om ej de, som skulle få flera röster, då också borde åtaga sig en längre exercistid, så att till exempel de, hvilka hade 4 röster, skulle exercera i 4 år, då den, som endast hade en röst, skulle exercera ett år. Vännerna till utskottets förslag borde allvarligt tänka på, huruvida de äro villiga åtaga sig en dylik kombination. Jag yrkar bifall till herr von Friesens förslag.

Herr Waldenström: Herr talman, mina herrar! Det var en ledamot af Första Kammaren, som i förmiddags i sammanbindningsbanan frågade en kamrat i denna kammare, om det skulle blifva lång diskussion i rösträttsfrågan här. Då svarade han: "Det beror på Waldenström". Men som herrarne märkt, har det icke berott på mig, att diskussionen blifvit så lång, som den blifvit. Då den emellertid nu blifvit så lång, torde det icke vara oberättigadt, att jag också yttrar ett par ord.

Jag vill då först och främst säga, att om det finnes någon fråga, för hvars tillfredsställande lösning erfordras ett godt samförstånd och ett förtroendefullt samarbete mellan olika partier inom samma kammare och mellan de begge kamrarna, så är det utan tvifvel rösträttsfrågan. Man kan verkligen icke påka den fram eller drifva fram den genom

*Användning
reform af
valrätten till
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

*Angående
reform af
valrätten till
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

att sätta knifven på strupen, vare sig från den ena kammarens sida på den andra eller från det ena partiets sida på det andra. Jag tror därför, som sagdt, att det icke fins någon fråga, der det är så viktigt, att personer från olika sidor försöka att sätta sig in i hvarandras tankegång och gifva äfven motparten det erkännande, som honom tillkommer.

Det kan fördenskill icke alls tjena den goda saken, om man i diskussionen går in på personers karakter och vill göra sådant gällande, som att den, som icke vill precis detta, han vill ingenting alls, att den, som understår sig att framställa ett afvikande förslag, han söker bara att rivva sönder alltihop, att den, som vill, att vid en eventuel utredning äfven andra spörsmål skola upptagas än dem, som man sjelf framställt, han har fula baktankar, ja, äfven om han säger sig vilja en rösträttsreform, så vill han det icke utan är i grund och botten en rösträttsfiende. Hvad detta kan verka lemna jag åt hvar och en att bedöma, men säkert är, att det icke verkar samförstånd, icke inbördes förtroende, icke godt samarbete, hvilket dock är den allra nödvändigaste förutsättningen för att man skall komma till ett godt och gysamt resultat.

Jag ville därför hemställa till de talare, som hafva fört ett sådant språk, som jag nu nämnde, om de icke kunna låta den, som har andra tankar än de, vara en hederlig karl ändå. Jag vet icke, hvarför det skulle vara omöjligt att låta äfven honom behålla sin rättighet att anses mena hvad han säger. Om man sjelf fordrar en sådan rättighet för sig, så är man också pliktig att låta andra behålla samma ära. Detta är väl det minsta, man kan begära, och jag säger det med anledning af hvad som talades här på förmiddagen. I stället skall jag gerna gifva de herrar, som så talade, och dem som instämde med samma talare, fri- och rättighet att hålla mig för att vara dum — för all del, det skolen I visst få. I skolen få anse mina ord vara riktiga dum-dum-kulor. När jag hörde det ordet och såg på den, som talade, kunde jag icke undgå att tänka på "Länge Tom". Men sådant der kan ju ingenting tjena till.

Jag torde kunna påstå det, att om någon här i kammaren, liksom annars i det offentliga, sagt hvad han menat, så får jag tillräkna mig den berömmelsen, och om jag dervidlag ibland visat oräddhet mer än som behöfts, så kan då ingen säga, att jag visat feghet, och deraf torde väl kunna slutas, att om jag i denna fråga uttalar andra tankar än dem herr von Friesen och hans medmotionärer framställt, så är det min ärliga öfvertygelse och ingenting annat. Att man under debatterna i kammaren dammar på hvarandra en smula, har jag ingenting emot. Jag tar icke alltid på mig sammetshandskar jag heller, när jag brottas med folk. Icke heller tror jag, att det gör någon skada; det gör bara diskussionen mera omvexlande. Men att gå in på karakteren och söka att göra en människa till hycklare, när hon står och framställer sin ärliga mening, det är något, som gör ondt och som hindrar samförstånd, inbördes förtroende och godt samarbete; och det sårar mig alltid.

Deremot sårar det mig alldeles icke, att t. ex. en stor tidning

för i går förklarar, att den sätter sitt hopp till herrar Hans Andersson i Nöbbelöf och Johnson i Bollnäs, att de skola hjälpa mig ut ur konstitutionsutskottet nästa år. Det må de gerna göra. Hvem som skall bli min efterträdare, torde också vara lika afgjort.

Jag vill icke åtaga mig att försvara utskottet. Jag har opponerat mig mot dess utlåtande och reserverat mig mot detsamma. Jag tyckte, att det var mycket ledsamt, att utskottet icke ville bestämdt uttala behovet af en utsträckning af valrätten till Andra Kammaren. Jag yrkade derpå inom utskottet, men kunde icke finna gehör för mitt yrkande. Emellertid tror jag, att äfven pluraliteten af utskottets ledamöter, som dikterat betänkandet, sådant det föreligger, nog också tänkt sig en utvidgning af den politiska rösträtten eller åtminstone icke skulle sätta sig emot en sådan. Jag hörde i Första Kammaren i dag professor Trygger alldeles bestämdt uttala sig därför, och i Stockholms Dagblad för i afton såg jag ett referat af diskussionen i Första Kammaren. Der står ett anförande af herr Blomberg, som jag skall taga mig friheten citera, särskildt därför, att det var herr Blomberg, som var upphovet till intagandet i konstitutionsutskottets betänkande af de många synpunkter, som enligt detsamma borde tagas i betraktande vid en eventuel utredning. Han säger enligt detta referat: "Man finge icke föreställa sig, att bestämmelserna från 1866 skulle i all framtid förbli oförändrade. Särskildt i fråga om valrätten till Andra Kammaren trängde sig fram nya förhållanden, som nödvändiggjorde att till rösträtten släppa fram nya klasser af medborgare. Det svenska samhället vore icke längre hvad det var för 30 år sedan." Jag kan icke finna annat än att detta är ett fullt öppet och ärligt uttalande, och jag försäkrar, att jag skulle känna mig riktigt brottslig, om jag sade: "Han är en hycklare, han menade i alla fall icke, hvad han sade". Men är det någon annan af herrarne, som tycker sig kunna påstå det — à la bonne heure, gerna för mig. Men om andra då få besynnerliga tankar om honom, så är det icke att undra på, ty då han så bemöter dem, som icke tänka på samma sätt som han, så fattar man lätt om honom den misstanken: "Då handlar du säkerligen sjelf efter det sätt, som du tillvitar andra; och hvad du säger kommer ur en källa, som alls icke hedrar dig sjelf."

Att man icke precis behöfver sägas vilja ingenting, äfven om man icke instämmer i herr von Friesens förslag, torde herrarne hafva funnit deraf, att den ärade talaren på stockholmsbänken herr Hedin hvarken har skrifvit under herr von Friesens motion ej heller instämt i yrkandet på bifall till densamma. Han har tvärtom öppet opponerat sig mot bestämmelsen om 25 år som minimiålder för rösträtt. Det skulle äfven hafva varit af högsta intresse att få höra honom yttra sig i den viktiga frågan om möjligheten att i grundlag fästa vilkoren för den kommunala rösträtten, men jag förmodar, att han kommer att uttala sig i den frågan längre fram i afton. Honom misstänker emellertid ingen. Han är den ende, som kan tala mot herr von Friesens förslag utan att ådraga sig beskyllningar att vara rösträttsfiende. Till honom kan man därför med skäl säga: "Lyckliga ost!"

Men nu frågas: huru har det af herr von Friesen framburna för-

*Angående
reform af
valrätten till
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

slaget kommit till? Är det frukten af långvarigt studerande, är det frukten af en grundlig utredning, är det frukten af gemensamt arbete under så lång tid, som kan sägas motsvara ett så viktigt arbete? Så vidt jag vet, är det icke det. Andra Kammaren höll i flera år tillsammans omkring 500-kronors-strecket, till dess alldeles oförhappandes i föl, efter hvad jag såg i tidningarne — ja, jag svarar icke för sanningen af hvad tidningarne säga, nej, för all del, det skall herr talman icke tro — man efter endast två timmars diskussion på Tattersall enade sig om detta förslag. Jag tycker nästan, att det var bra kort tid för att komma till det resultatet. Jag tycker också, att det var en bra kort diskussion för att kasta öfver ända den princip, vid hvilken kammaren under flera år hållit fast, och komma med en alldeles ny princip. Det står ju hvar och en fritt att göra det, men jag tror, att saken tål att tänka på något mer. Men i en hast blef nu detta förslag ett "samlingens tecken", genast proklamerades det som ett "samlingens program", och om den, som understod sig att säga ett ord deremot, hette det genast, att han var en samlingens fiende — och detta sattes med så stora, feta bokstäfver, att äfven de blinda kunde läsa dem. Det hade jag sjelf den äran att få erfara, och jag kan icke säga något derom — jag är ju en bagatell i jemförelse med de herrar och vise män, som sade det.

Emellertid lider det ju icke något tvifvel, att de personer, som voro med om att rösta för förslaget, ingalunda hade någon entusiasim för detsamma. Jag talade med åtskilliga af dem, den ene då och den andre då, och de sade ungefär detsamma, som herr Dahn nyss sade: "jag skall nog rösta för förslaget, men jag tycker icke om det, jag vill endast ha det som ett principuttalande, att något bör göras." Ja, en person, som nu undertecknat motionen och i diskussionen instämt med herr von Friesen, sade i föl, då jag gick honom närmare på lifvet och frågade: "Hvad skall ett sådant program vara till, när I i grund och botten icke gillar det?" — "Jo, det skall liksom andra program vara till för att lura allmänheten." Nu vill jag icke tro sådant, nej, långt derifrån. Men i alla fall torde herrarne förstå, att det fordras något mera omsigt, något mera arbete, något mera eftertanke, innan man precis kastar fram ett förslag, som tränger undan ett annat, som man i flera år verkligen stått samlad omkring, för att genast flyga på det nya. Och jag vågar påstå, att det verkligen icke är något särdeles godt vittnesbörd om fastheten hos rösträttsvännerna, att ett förslag, för hvilket de talat och för hvilket de röstat och för hvilket hundradetal, för att icke säga tusental, rösträttsvänliga tidningsartiklar blifvit skrifna, och det i sådan form, att hvar och en, som icke varit med derom, blifvit betraktad som en fiende till hvarje rösträttsreform, att, säger jag, detta förslag, som varit ett verkligt samlingens tecken, hux flux blifvit öfvergifvet. Huru skall man förklara, att förhållandet kunnat vända sig till den grad, att om någon nu kommer med det förslag, hvarpå man förut höll så hårdt, så anses han genast som en fiende till hvarje rösträttsreform? Ar detta fasthet och konsekvens?

Jag har flere gånger motionerat om utsträckning af den politiska rösträtten och i mina motioner framhållit, att en dylik utsträckning

vore både rättvis och klok — ty det är alltid klokt att göra det, som är rätt, och om man icke gör det, så får man plikta för det till slut. Men att bygga den politiska rösträtten på det kommunala rösträttsstrecket är i grund och botten mig emot, och detta af det skälet, att jag anser, att den reform, som framför alla andra behöfves, är att lösgöra grundlagen från kommunallagarne; ty grundlagen bör vara den grund, på hvilken alla andra lagar hvila, och därför skall grundlagen icke hvila på kommunallagen, allraminst i ett så viktigt stycke som detta.

Nu säga emellertid motionärerna här — utan tviifvel med anledning af det, som jag och andra förra året anmärkte om den lösa grund, hvarpå den politiska rösträtten komme att hvila enligt deras förslag — att bland detaljbestämmelserna för förslaget genomförande borde "gifvetvis ingå, att villkoren för kommunal rösträtt på ett eller annat sätt skulle grundlagfästas".

Ja, jag yttrade i fjol, att om dessa villkor kunde grundlagfästas, så skulle det helt och hållet förändra min ställning till denna fråga. Men jag förstår verkligen icke, huru man skall kunna göra villkoren för den kommunala rösträtten till grundlagsparagrafer. Det skulle i så fall vara i regeringsformen, de skulle införas, ty det lärer väl icke finnas någon möjlighet att införa dem i någon annan grundlag. Men tro herrarne verkligen, att det är lämpligt, att villkoren för den kommunala rösträtten fastläsas såsom grundlagsparagrafer? Behöfva de icke vara mera rörliga, så att de kunna ändras, utan att dertill fordras sammanstående beslut af båda kamrarna under två riksdagsperioder efter hvarandra och med bifall af Kongl. Maj:t?

För min del förstår jag alltså icke, huru man kan tänka sig, att villkoren för den kommunala rösträtten skulle kunna innefattas i en grundlagsparagraf; men å andra sidan anser jag, att villkoren för den politiska rösträtten ovilkorligen böra grundlagfästas och icke fotas på kommunallagarne och den rörliga kommunala rösträtten. Jag medgifver emellertid gerna, att hvad jag nu anser vara *omöjligt*, det kan ju hända är *möjligt*, fastän jag icke kan se det, icke heller har hört någon annan, som kunnat visa, huru det skulle kunna ske.

Nu tänka sig motionärerna, att man skulle stadga ett bestämdt mindre skattebelopp, hvars erläggande skulle utgöra villkoret för åtnjutande af rösträtt inom kommunen. Och detta skulle grundlagfästas. Men ett visst mindre skattebelopp, huru litet det än må vara, torde väl med nödvändighet förutsätta ett visst mindre inkomstbelopp, hvarigenom vi återkomma till 500-kronors-strecket. Jag förstår alls icke, huru man oafsedt ett visst inkomstbelopp skulle kunna ålägga en människa ett visst direkt skattebelopp; men, såsom jag nyss sade, det *kan* ju vara möjligt — jag har sett saker blifva både möjliga och verkliga, ehuru jag trott dem vara omöjliga — men hittills har jag icke funnit någon anvisning, huru detta skulle gå till.

Hvad den eventuella utredningen nu beträffar, så hafva derom olika meningar uppstått. Somliga anse, att ingen annan utredning skall göras än derom, hvilka åtgärder böra vidtagas, för att hvarje kommunalt röstberättigad man, som fyllt 25 år, må få rösträtt. Andra

*Angående
reform af
valrätten till
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

Angående
reform af
valrätten till
Andra
Kammaren.
(Forts.)

åter igen säga: "hvarför skall man icke på samma gång utreda äfven andra spörsmål och andra utvägar, som kunna tänkas vara möjliga?"

Såsom herrarne torde veta, har aldrig ännu i vårt land en allsidig utredning af rösträttsfrågan verkstälts. Man kan icke säga, att alla utvägar äro pröfvade och att, då denna enda återstår, vi böra hålla oss till den.

Det må tillåtas mig att erinra om åtskilliga yttranden, som af deciderade rösträttsvänner fäldes här i denna kammare, då rösträttsfrågan förlidet är behandlades.

Herr Pantzarhielm yttrade då:

"För min del anser jag, att det af herr Boëthius framställda förslaget kan i sig innebära en lösning af frågan i rätt riktning, ehuru det naturligtvis fordras en statistisk utredning för att visa dess verkan."

Hvarför skulle det då i en eventuel utredning icke kunna tillstädjas, att äfven denna fråga blefve behandlad? Så mycket mera skäl borde man hafva dertill, som herr von Friesen sjelf kallade herr Boëthius' reservation för "en mycket tänkvärd reservation". Vid sådant förhållande anser jag, att det icke kunde skada, att en utredning äfven derom företoges.

Eu annan talare, som uttalade sig för herr von Friesens motion, nemligen herr Nydal, yttrade:

"Jag skulle naturligtvis för min del helst se, om kammaren ville bifalla den reservation, som afgifvits af herrar Andersson i Malmö och Liljeholm", men på grund af omständigheterna då röstade han för herr von Friesens förslag. Herr Elowson, som nu instämt med herr von Friesen, gjorde då icke något yrkande, utan yttrade:

"Utan att göra något särskildt yrkande, tillåter jag mig uttala såsom en förhoppning, att den lugna utvecklingens fana måtte blifva den politiska rösträttsreformens segertecken."

Der var alltså icke heller någon entusiasm för herr von Friesens förslag.

Herr Ernst Carlson yttrade, att herr Boëthius' reservation innehöll "många vackra och tänkvärda ord." Och det är just det tänkvärda i reservationen, som behöfver utredas, och den, som uttalat sig på detta sätt, borde därför icke vara emot en dylik utredning.

Till svar på ett yttrande af en talare här i dag på förmiddagen skall jag anhålla att få uppläsa några ord ur hans anförande vid förlidet års riksdag. Herr grefve Hamilton yttrade nemligen då:

"Det är därför jag alltid trott, att om man verkligen vill lösa denna fråga, måste man gå radikalt till väga och alldeles utplåna förnögenhetsstrecket. Om man ville kombinera en temligen hög åldersgräns med fullgörandet af vissa skyldigheter till det allmänna, såsom betalandet af åliggande skatter och inställelse till värnpligtens undergående, är jag öfvertygad om, att man skulle dels hafva lyckats uppställa restriktioner, som ej vidare kunde väcka till lif någon rösträttsrörelse, dels ock genom dessa restriktioner hafva karakteriserat en klass af medborgare, som icke ens den mest försigtige borde hysa betänkligheter att lemna valsekeln i hand, men jag har observerat, att

under den starka rörelse, som pågått i vårt land för att drifva fram rösträttsreformen, har denna lösning af frågan mycket litet beaktats.“

Hvarför skulle man då motsätta sig, att en eventuel utredning omfattade äfven detta? Jag förvånade mig mycket öfver greve Hamiltons yttrande i dag, hvilket syntes gå i alldeles motsatt riktning mot nu antörda uttalande.

Ytterligare sade han i fjol:

“Det är därför jag är beredd att gifva min röst åt det von Friesenska förslaget, ehuru jag ingalunda anser detsamma fullt lyckligt i fråga om de garantier det uppställer. Jag begagnar med afsigt ordet 'garantier', ehuru detta uttryck så många gånger blifvit förhånadt. Jag menar dermed icke garantier för att den eller den af oss skall få sitta kvar i Riksdagen, utan garantier mot att personer, som på grund af sina förhållanden icke böra deltaga i det politiska lifvet, komma med, och garantier mot valmissbruk.

I det sista hänseendet är det jag anser, att herr von Friesens förslag är något bristfälligt.“

Ja, om nu de, som hafva talat för och yrkat på bifall till herr von Friesens motion, hafva gjort det med så pass stark reservation som detta, och för öfrigt skäl förekommit, som synas tala emot saken, icke skola väl herrarne då anse det vara Andra Kammaren ovärdigt att låta äfven andra förslag än herr von Friesens blifva föremål för utredning.

Nu fruktar man, att man derigenom förlorar tid. Enligt min tanke är det dock icke så. Det kan nemligen hända, att man i stället *vinner* tid, ty, antag, mina herrar, att Riksdagen skulle besluta en skrifvelse på grundvalen af herr von Friesens förslag, att Kongl. Maj:t tillsatte en komité för att göra den nödiga utredningen därför och att denna komité komme till det resultat, att det vore omöjligt att grundlagfästa villkoren för den kommunala rösträtten. Då hade ju alltsammans fallit, och då måste man börja på med en ny utredning. Är det då icke mer skäl att redan från början låta utredningen få en större omfattning? Herrarne må icke tro, att det är så förfärligt hastigt gjort att få igenom en sådan rösträttsreform som den nu ifrågavarande. När därför en utredning skall verkställas, så anser jag, att den bör blifva så vidtomfattande och allsidig som möjligt.

En talare yttrade, att detta vore detsamma, som om man yrkade på utredning om en jernvägsanläggning utan att säga, hvart jernvägen skulle gå. Nej, det är nog icke precis så, ty utredningen skulle gälla en utsträckning af valrätten; det är dit, vi vilja komma, och det är dit, utredningen skulle peka. Om det nu vore fråga om en jernvägsanläggning mellan Stockholm och Göteborg, så kunde det ju blifva tu tal derom, huruvida den skulle gå öfver den eller den staden. Det vore då visserligen icke så dumt att undersöka båda vägarna och icke bestämdt på förhand säga, att den skulle gå just öfver *den* byn.

Herr talman! Jag skall afhålla mig från att göra något yrkande. Jag har reserverat mig mot utskottets förslag; jag tycker icke om det, det må jag fritt säga, men å andra sidan kan jag icke neka till, att då ett tillfälle nu erbjuder sig, att Riksdagen, och icke endast *en*

Angående
reform af
valrätten till
Andra
Kammaren.
(Forts.)

Angående
reform af
valrätten till
Andra
Kammaren.
(Forts.)

kammare, skulle besluta att skrifva till Kongl. Maj:t i syfte att erhålla en utsträckt rösträtt, så bjuder det emot för mig, att denna kammare skulle vara den, som förhindrade sådant.

Jag tänker, att Kongl. Maj:t, när han emottager en sådan skrifvelse, icke behöfver vara bunden vid vissa förutsättningar, utan att han, då han hör Riksdagens mening, att en utsträckning af rösträtten behöfves, kan begagna sin fullständiga initiativrätt att låta verkställa en fullständig utredning, som kunde blifva en grundval för en tillfredsställande lösning af denna mycket omtvistade fråga.

Herr Hedlund: Den föregående talarens skeptiska roligheter vittnade icke om någon större nitälskan för rösträttsreformen, och då man är i sådan stämning, så är man ju fallen för att måla upp svårigheter, som i sjelfva verket icke finnas. Ingen kan väl på allvar tänka sig, att det skulle möta öfvervinneliga svårigheter att sänka den politiska rösträtten till likställighet med den kommunala, så snart man nemligen *vill* saken.

För öfrigt skall jag med anledning af hans yttrande be att få påminna derom, att detta förslag icke är något tillfälligt förslag, ihopkommet en viss dag förra året; i sjelfva verket hafva samtliga sedan det nya representationsskickets införande inom Riksdagen väckta förslag i denna fråga, om man undantager dem, som rört allmän rösträtt, hvilat på samma grund. Man har från rösträtt undantagit dem, som icke betala direkt skatt, enligt allmänna bevillningen, till staten, hvaremot man för dem, som betala sådan skatt, satt en gräns af 400 kr. under en tid, då existensminimum var *under* detta belopp, men sedermera, då existensminimum höjdes till 500 kronor, sattes det tilltänkta strecket der. Grunden var alltid den, att de, som betala direkt skatt till staten, skulle ega politisk rösträtt, men de andra skulle vara uteslutna.

Detta förslag har således lika gamla och rotfästade anor i frågans föregående behandling här i vårt land, som det närmast stödjer sig på den omsorgsfulla utredning, som den föregående talaren synes hafva glömt, nemligen utredningen af år 1885.

Det förefaller mig, som om vi nu befunno oss i ett läge likt det, hvori denna kammare befann sig en eftermiddag för några veckor sedan, nemligen då förslaget om arbetsgifvares ersättningsskyldighet vid olycksfall i arbete hade fallit i Första Kammaren. Man var då ganska rådvill, hvilket beslut man skulle fatta. Skulle man gå öfver till och antaga en lag om tvungen olycksfallsförsäkring eller skulle man hålla fast vid det kongl. förslaget och den ledtråd, för hvilken man en gång bestämt sig. Kammaren fattade det kloka beslutet att hålla fast vid det senare, hvilket kommer att föranleda, att frågan icke dör, utan snart återkommer. Hade kammaren fattat det andra beslutet då, när Första Kammaren stod der såsom en snix, så hade frågan varit begrafven för många år. Nu hafva vi också vunnit en ledtråd i afseende å rösträttsreformen i sänkningen af det politiska strecket till likhet med det kommunala. Det vore ju dåraktigt att utdöma andra förslag, t. ex. ett efter det belgiska systemet, såsom ett nonsens eller såsom varande icke att tänka på — rösträttsfrågan har dock på

det sättet blifvit tillfredsställande löst i ett annat land, som derigenom bragts från ett tillstånd af half eller tre fjerdedelars revolution till fred och lugn. Men vi hafva nu en gång bestämt oss för att fortsätta på den gamla vägen och hafva då tydligen större utsigt att komma fram.

Herr Waldenström framhöll tillika, att denna "samling" skulle vara så konstgjord, då vännerna af den allmänna rösträtten släppt detta program och gått med på den politiska rösträttens likställighet med den kommunala. Förhållandet kan emellertid åskådliggöras med en enkel liknelse. Antag, att två personer resa på jernväg, den ena från Stockholm till Göteborg, den andra från Stockholm till Laxå. Hvarför kunna de icke göra resällskap till Laxå? Det är ju en ganska naturlig "samling" det.

Ord falla om rösträttsreformen, precis som om vi här i landet hade en utländersfråga, som om de rösträttslöse vore en hit inflyttad, frammande befolkning, som icke delade våra känslor och icke hade samma kärlek till detta land som vi. Men de äro ju svenskar liksom vi, de äro kött af vårt kött och blod af vårt blod. Och hvem djerfves fränkänna dem den ansvarskänsla inför fosterlandet, som vi sjelfva berömma oss att hafva? Häremot vill jag anföra ett par ord, som yttrats af Gladstone, då under hans ledning den första stora rösträttsreformen genomdrefs i England år 1866. Han sade: »Bevisningsskyldigheten ligger hos dem, hvilka vilja utesluta ^{49/50} af de arbetande klasserna från politisk rösträtt". — Det verkliga talet är icke så stort hos oss, men det är tillräckligt stort ändå. — "Det tillhör dem att visa arbetsklassens ovärdighet, oduglighet, dåliga uppförande. Jag påstår, att hvar man, som icke genom personlig olämplighet eller politisk fara stämplas som oförmögen dertill, är moraliskt berättigad att komma inom konstitutionens hank och stör."

Det är högsinta statsmannaoord, som vi gjorde väl i att behjerta.

Ser man efter i vår näringsstatistik, finner man, att de industriella arbetarnes antal i midten af 1870-talet var 75,000. I våra dagar har deras antal ökats till omkring 300,000. Dervid bör dock läggas till den förra siffran antalet arbetare i åtskilliga då icke redovisade näringar. Detta vittnar emellertid om, att här i vårt land under det senaste årtiondet vuxit upp en stor och betydlig industriel arbetarklass, som förut knappast kau sägas hafva funnits till. Och det vill jag alldeles särskildt tillägga med hänvisning till, huru starkt just de industriella arbetarnes antal ökats under de sista åren, att det protektionistiska systemet i vårt land gjort högst betydligt till att öka denna samhällsklass. Denna samhällsklass har sina egna behof och sina egna intressen, som jag vågar bestrida, att någon annan samhällsklass kan fullt sätta sig in i. Behandlade vi icke här om dagen en lag om barns användande i industrielt arbete? Huru skall en jordbrukare eller tjänsteman eller tidningsman eller något annan, hvilken sitter som ledamot i denna kammare, kunna hafva verklig och nödig erfarenhet om, huru det går till vid barns användning i industrien, i hvad mån barnen der fara väl eller illa? Hvilken annan samhällsklass har i sjelfva verket vitsord deri än den, hvilkens egna barn gå i fabrikerne?

Angående
reform af
valrätten till
Andra
Kammaren.
(Forts.)

Skulle den då icke hafva någon talan, när det gäller för densamma så vigtiga intressen och behof, hvilka tilltaga i samma mån antalet industriella arbetare växer?

Men nu är det egendomligt, att det är nätt upp dessa protektionister, hvilka skapat denna arbetarklass, som är ifrigast att utesluta den från politisk rösträtt. De tyckas anse sin egen skapelse såsom ett slags farlig missbildning på samhällskroppen, som man icke vill kännas vid, utan söker hålla utestängd från det öfriga blodomloppet. Detta är icke hållbart. Ju större den industriella arbetarklassen blir i vårt land, desto större betydelse, rättvisa och billighet ligger det i, att den får politisk rösträtt. Och det vill jag tillägga, att faran för den lugna och trygga utvecklingen och den goda stämningen inom samhället och mellan de olika samhällsklasserna blir desto större, ju längre reformen undanskjutes.

Jag yrkar bifall till herr von Friesens förslag.

Herr David Bergström: Herr talman! Den ärade representanten på blekingebänken har lagt sitt tungt vägande ord i vågskålen till förmån för konstitutionsutskottets utredningsförslag. Och han har pekat på konsekvenserna, för den händelse att ett reformförslag i den riktning, som herr von Friesens och hans medmotionärers framställning afser, skulle blifva grundlag här i landet. Det har dock förvånat mig, att han icke till stöd för sina uttalade farhågor, att detta skulle helt och hållet vända upp och ned på magtförhållandena i 58 valkretsar, kunnat åberopa något annat än de förbrukade siffror och de förbrukade slutledningar på grund af dessa siffror, som återfinnas i 1888 års konstitutionsutskotts betänkande. Dessa siffror, som äro byggda på 1885 års rösträttsstatistik, skola, liksom alla siffror, läsas med förstånd, hvilket utan tvifvel den ärade talaren kan, om han vill det. Det är sant, att om man enbart ser på gods- och hemmansegarklassen, skild från alla andra klasser i samhället och inom dessa valkretsar, då kan man komma till ett sådant resultat. Men icke vänder *det* upp och ned på ställningen i dessa valkretsar. Tror den ärade representanten på blekingebänken, att civile och kommunale tjänstemän, officerare, prester, landtbruksinspektorer, handlande och affärsmän, fabriks- och bruksegare, bruksförvaltare, ingenjörer och dylika och slutligen hela arrendatorsgruppen skulle vara färdiga att gå tillsammans med dessa af honom så fruktade nya valmän? I fall man ser på dessa siffror närmare, i fall man sammanför dem i naturliga grupper, skall man finna, att man kommer till ett helt annat resultat än denna siffra 58. Det visar sig, att om man sammanför landtbrukarne, d. v. s. jordegare och arrendatorer, till en enda grupp och mot denna ställer samtliga öfriga valmän, inkomstegare och andra fastighetsegare, så skulle, genom en sådan reform som den ifrågasatta, i nitton, säger 19, valkretsar utöfver hela vår landsbygd det förhållande inträda, som herr Pehr Pehrson i Törneryd antydde. Det är en helt annan siffra.

Den ärade talaren anklagade herr von Friesen och hans medmotionärer därför, att de icke ville bygga på historisk grund. Men huru är det manne, mina herrar, stäldt med konstitutionsutskottets förhållande

till den historiska grunden? Efter den debatt, som här förts, hvarken behöfver eller ärnar jag ingå på någon vidlyftig granskning af de åsigter, som finnas uttalade i konstitutionsutskottets betänkande. För mig är det alldeles tillräckligt, att konstitutionsutskottet ställt i utsigt en röst-rättsreform, byggd på principerna: icke samfälda val, icke lika rösträtt vid valen, icke omedelbara val. Jag behöfver för min del icke veta mera för att vara på det klara med omfattningen, arten och graden af konstitutionsutskottets reformvänlighet. Hvad verkligt godt, som vi med afseende på representationens grunder hafva förvärfvat här i landet under årtiondens strider, från 1820- och 1830-talen till 1860-talets midt, det vill konstitutionsutskottet således, att vi nu skulle kasta bort. Detta skulle vara vilkoret för en utsträckning af valrätten till Andra Kammaren, och detta kallar konstitutionsutskottet här i sitt betänkande att "på ett lämpligt sätt afpassa ett reformförslag efter de öfriga bestämmelserna i vårt statsskick". Jag vill fråga: är det möjligt, att den ärade representanten på blekingebänken kan ens tillnärmelsevis dela denna uppfattning?

Om vi här i Andra Kammaren skulle vilja bjuda Första Kam-maren på en reform af densamma, der vi helt och hållet bröte med grunderna för dess sammansättning, hvad tron I då, mina herrar, att ledamöterna i Första Kammaren och dess representanter i konstitutions-utskottet skulle säga? Vi kunna vara fullt öfvertygade om, att de skulle tillbakavisa detta; men vi, vi skulle vara färdiga att på deras order helt och hållet bryta sönder grunderna för Andra Kammarens bildande.

Nu kan man säga, att detta icke är meningen, då vi taga friherre Barnekows förslag. Men jag för min del är icke beredd att taga konstitutionsutskottets utlåtande och utredningsförslag vare sig i den ursprungliga upplagan eller i friherre Barnekows omarbetade upplaga. Ty jag är förvissad, att, om vi gå med på denna senare, utskotts-professorerna från Första Kammaren skola sörja för, att, då frågan kommer till utredning i den kongl. komitén, den Barnekowska om-arbetningen göres om till den ursprungliga gestalten och på detta sätt kommer tillbaka till Riksdagen.

Jag yrkar afslag å såväl utskottets hemställan som friherre Barne-kows förslag samt bifall till herr von Friesens motion.

Herr Persson i Tällberg: Som vanligt var herr Waldenström ganska rolig i sitt anförande och yttrade äfven åtskilligt, som var be-aktansvärdt. Han varnade oss för att misstänka hvarandra för att säga någonting annat än vi tänka, eller med andra ord, han varnade oss att misstänka hvarandra för örlighet. Jag delar herr Walden-ströms uppfattning i detta fall. Men jag tycker, att denna varning står i ett något besynnerligt sammanhang med de ord han citerade efter någon talare, som skulle hafva yttrat, att samlingspartiets program — så vidt jag nu fattat hans yttrande rätt — vore tillkommet för att lura folk eller någonting ditåt.

Han förordade vidare och framhöll vigten och nödvändigheten af ett godt samarbete såväl mellan ledamöterna af denna kammare som

*Angående
reform af
valrätten till
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

*Angående
reform af
valrätten till
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

med Första Kammarens ledamöter; och äfven i det fallet vill jag gifva honom rätt. Men äfven här hade jag något svårt att förstå det logiska sammanhanget, då han sedan icke kunde gilla något af de föreliggande förslagen. Ty om hvar och en kommer med sitt förslag och envist håller fast dervid, så att vi icke kunna yrka bifall till något förslag, då tycker jag icke, att samarbetet blir så synnerligen värdefullt.

Han ville vidare göra gällande, att den åsigt, som funnit sitt uttryck i herr von Friesens motion, skulle vara af ett synnerligen ungt datum; han nämnde, tror jag, 2 timmar. Jag tror icke, att denna anmärkning drabbar någon af motionärerna och allra minst mig. Det är många år sedan jag väckte en motion och framlade förslag om den politiska rösträttens sänkande i nivå med den kommunala, så att de anmärkningar, han i det afseendet framstälde, ber jag att få tillbakavisa. Deremot godkänner jag gerna, då han, så att säga, rekommenderade, att vi skulle gifva hvarandra på huden; och det hoppas jag, att han skall göra med mig också, då jag slutat mitt utförande.

Hvad sedan beträffar friherre Barnekows ställning till rösträttsreformen, har jag icke anledning att misstänka, att han icke är en verklig vän af en rösträttsreform och af en ganska långt gående sådan. Han har också förklaradt, hvarför kan gått med på det slut, hvartill utskottet kommit. Det var, sade han, — för så vidt jag nu hörde och fattade honom rätt, och det är naturligtvis under den förutsättningen, som jag yttrar mig — för att sträcka ut sin hand emot Första Kammarens kalla hand. Jag har icke rättighet att klandra friherre Barnekow för detta hans tillmötesgående; det händer ju ofta, att man måste kompromissa. Men jag beklagar, att hans hand frusit så fast vid Första Kammarens hand, att han icke förmår skilja sig ifrån den.

Friherre Barnekow ville vidare stryka en del af utskottets motivering. Men jag tycker, att han kunde hjälpa oss att stryka såväl utskottets kläm som motiveringen i dess helhet, då jag vet, att han är en vän af rösträttsreformen.

Beträffande hvad herr Boëthius yttrade, är det svårt att fatta hans reformvänlighet, och särskildt är det svårt att förstå hans ömhet om odalmannainflytandet i Riksdagen. Ty hvad är det, som herr Boëthius vill, och huru ser den reform ut, som han har sympatier för? Jag har i det afseendet sökt följa med hans yttrande i dag för att finna, i hvilken riktning han vill, att reformen skall gå, och jag har också sökt att utröna det genom det förslag han såsom reservant förlidet år framstälde. Men i denna hans reservation från fjolåret heter det: "Med afseende på den ytterligare förstärkta rösträtten kunde möjligen också hänsyn tagas till bildningskvalifikationer, så att t. ex. personer, som genomgått folkhögskola, aflagt den föreslagna praktiska afslutningsexamen (om en sådan kommer till stånd) eller ega motsvarande eller högre bildningsgrad, finge mer än 2 röster, om de uppfylde de för utövande af dubbel rösträtt erforderliga vilkoren." Det är således de, som fått en högre grad af bildning, som skulle gynnas med högre röstetal. Är det genom en sådan reform man vill skydda

odalmännens inflytande här? Jag har svårt att fatta det. För min del vågar jag det uttrycket, att så lätt går det icke att kugga bönder, att vi nappa på den kroken.

Herr Boëthius sade vidare, att vi genom vår motion hindrade denna frågas lösning. Ja, herr talman, jag är villig att erkänna, att vi verkligen hindra en reform af den beskaffenhet, som herr Boëthius förordar. Vi hafva i vår motion tydligt och bestämdt angifvit, i hvilken riktning vi anse, att frågan bör lösas som en gärd af rättvisa emot dem, som vi vilja skicka ut för att försvara ett älskadt fosterland. Felet med vårt förslag är nog det, att det åsyftar en verklig, om också blygsam reform.

Herr Boëthius sade vidare, att det vore lättsinnigt att antaga första bästa reformförslag. Är det verkligen först nu, som krafvet på en rösträtsreform kommit till den högt ärade talarens öron, då är det för mig ett ytterligare skäl att icke gå in på, att den högre bildningen skulle få ett högre röstetal än andra.

För min del är jag lifligt öfvertygad, att det icke är någon fara att gå med på herr von Friesens förslag, utan jag tror, att vi derigenom afvända en ganska stor fara. Man har sökt skrämma oss hemmansegare med att derigenom vårt inflytande skulle minskas och att odalmännen skulle försvinna från Riksdagens Andra Kammaren. För mig förefaller detta tal så mycket mindre grundadt, som, om vi i dag kunde upphöja detta förslag till gällande grundlag, det skulle blifva ganska många hundrade — då jag sist frambar min motion, gjorde jag en beräkning, att det skulle blifva öfver 1,000 — mindre hemmansegare i min valkrets, som skulle få valrätt till Andra Kammaren; och jag vågar påstå, att dessa små fastighetsegare äro lika samhällsbevarande som någon af oss. Jag tror icke, att det skulle vara någon fara, utan tvärtom vara nyttigt, om dessa finge utöfva den politiska rösträtten, till nytta i det afseendet, att de då skulle känna sig solidariska med oss. Våra intressen skulle då blifva deras, under det att nu deremot, då de hållas ntanför, de förena sig med dem, som icke äro nöjda och som med eller utan anledning klaga och förfäktat åsigter, som i längden blifva farliga för samhället.

Huru jag således än ser saken, kan jag icke finna annat, än att det nu i motionen framställda förslaget är ett mycket moderat förslag, ett förslag, som innehåller en gärd af rättvisa mot en stor del af dem, som stå under det politiska strecket, hvarför jag, herr talman, ber att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till motionen.

Herr Ernst Carlson: Blott några ord till svar å hvad af den ärade representanten för Gefle yttrades och ej redan besvarats.

Jag anser, att kammaren bör vara honom tacksam för den uppbyggliga stund, han genom sitt friska lynne och sina välvilliga och lärorika förmaningar skänkt oss. Särskildt är jag honom tacksam därför, att han gifvit mig tillfälle att yttra något om den graderade röstskalan, en fråga, som jag förra gången icke upptog, enär ämnet på förmiddagen afhandlats mellan grefve Hamilton och herr Boëthius.

Herr Waldenström kom nemligen i sitt yttrande om denna sak fram

*Angående
reform af
valrätten till
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

*Angående
reform af
valrätten till
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

med ett citat, som jag anser mig kunna påstå icke vara riktigt framställt, och detta, ehuru jag tycker, att den ärade talaren efter hvad som passerat haft skäl att mer än andra se till, att han citerar rätt. Han anförde bland mycket annat ett yttrande af mig från i fjol och påstod, att jag då sagt, att herr Boëthius kommit med "många vackra och tänkvärda ord" i sin reservation. Det är visserligen sant, att mina ord föllo så; men lösslitna ur sitt sammanhang ge de en helt annan mening än den åsyftade. Jag skall därför be att få läsa upp yttrandet i dess helhet — det är ganska kort — för att bevisa, att jag yttrat mig i alldeles motsatt rigtuing till den, som herr Waldenström velat lägga mig i munnen.

Jag yttrade nemligen enligt protokollet den 6 maj 1899: "Herr Boëthii eget förslag med graderad röstskala är deremot ett språng ut i det obekanta. Det är alldeles främmande för vårt folks politiska åskådningssätt, och har knappt i större utsträckning blifvit försökt utomlands annat än i Belgien, der det ej bekräftats af någon särdeles lång eller lyckosam erfarenhet. Jag erkänner gerna, att det är många vackra och tänkvärda ord, herr Boëthius yttrat i sin reservation; men jag dristar påstå, att hans förslag ej står i något som helst samband med den hittills hos oss försiggångna utvecklingen. På det politiska området hafva vi för närvarande, enligt lärdas och olärdas samstämmiga mening, ingen graderad skala. Visserligen ha vi en sådan på det kommunala området, men under helt andra förhållanden, och man söker der som bäst att få denna skala, väl icke afskaffad, men inskränkt. Skulle vi nu i samma vändning sträfva att få den politiska rösträtten inrättad just på det sätt, som vi vilja hafva ändradt i afseende på den kommunala? Mig synes, att ett sådant tillvägagående vore ej så litet inkonsequent och derjemte egnadt att vid utförandet på ett menligt sätt skärpa sociala motsatser, dem förslagsställaren helt visst afsett att mildra."

Nu frågar jag herrarne, om icke detta är en temligen tydligt uttalad förkastelse öfver den graderade röstskalan, ehuru jag med de citerade orden i förbigående kastat en artighetsblomma till min vän, den ärade representanten från Upsala? Yttrandet torde ej lämpligen kunna anföras som stöd för begäran om utredning af den graderade skalan, och jag hemställer till herr Waldenströms bepröfvande, om det icke vore lämpligt att för framtiden citera litet försigtigare.

För öfrigt anförde samme talare ur protokollet en samling uttalanden till förmån för den graderade skalan. Jag kan dock nu i hast icke bedöma, om dessa varit af annat slag än det nyss citerade. Här ha i dag åtminstone just icke uttalats några större sympatier för den graderade röstskalan. Så framhöll t. ex. herr Ola Persson i Rinkaby det starka missnöje, som skulle blifva en följd af införandet af en dylik skala, och han gjorde det på ett — som mig synes — alldeles förträffligt sätt. Friherre Barnekow yttrade, att han visst icke ville hafva en graderad skala, utan fastmer något liknande herr von Friesens förslag. Och herr Gustafsson, som önskade utredning om nämnda skala, kände sig ganska osäker, om han någonsin skulle kunna gifva sin röst åt ett på densamma bygd förslag. Så särdeles

varma tyckas således sympatierna för ett dylikt förslag icke vara. Jag skall en annan gång för min del gerna vara med om en utredning rörande verkningarna af den graderade skalan, så mycket det svenska medborgarsinnet än måste revoltera mot denna utländska importvara. Men "en sak om sönder, så bruka andra bönder"; för närvarande finner jag det vara alldeles olämpligt att i samma utredning hoppröra så heterogena ting som den graderade skalan och det kommunala strecket förutom en hel del andra i mycket lösligt samband med den väckta frågan stående synpunkter. Detta vore, menar jag, att betrakta såsom ett försök att blanda bort korten för reformvännerna och att för Kongl. Maj:ts regering försvåra utredningen.

Det har här vidare talats om, att man skulle utesluta vissa delar af motiveringen. Friherre Barnekow strök ett och annat deraf, och han kunde utan skada hafva strukit litet till, särskildt det gamla strids-temat om lika representationsrätt för land och stad. Men det betyder i alla fall icke mycket hvad som strykes, så länge man i motiveringen låter stå kvar följande kautschuksmoment: "Derest det under frågans närmare behandling visade sig, att äfven andra spörsmål vore förtjenta att tagas under ompröfning, borde naturligtvis äfven åt dem skänkas tillbörlig uppmärksamhet". Klart är, att man vid utredningen med stöd af denna punkt åter kan taga upp sådana moment, som nu till äfventyrs strykas ur motiveringen.

Medan jag har ordet, vill jag slutligen begagna tillfället att bestämdt tillbakavisa det påståendet, att Andra Kammaren genom att antaga det von Friesenska förslaget skulle lägga något som helst hinder i vägen för en fullständig utredning af rösträttsfrågan. Jag anser tvärtom, att Andra Kammaren kraftigt skulle befordra en fruktbarande sådan derigenom, att det i skrifvelsen bestämdt sades ifrån, hvilken ståndpunkt kammaren i frågan intager.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande om bifall till herr von Friesens motion.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Då jag tillhör samlingspartiet och underskrifvit motionen samt instämt i herr von Friesens yttrande här i dag, är det naturligtvis alldeles öfverflödigt, att jag nu yttrar mig för att tillkännagifva min mening; jag gör det ej heller för att närmare motivera mina åsikter eller för att inlåta mig på några ordkast, ty jag tycker, att detta ämne är allt för allvarligt för att behandlas på ett rafflant sätt. Jag har endast begärt ordet för att i herrarnes minne återkalla en diskussion, till hvilken man särskildt borde lägga märke, och jag vill då fatta mig så kort som möjligt för att icke trötta kammaren.

Den diskussion, på hvilken jag syftar, förekom i Första Kammaren den 6 maj 1891. Den som öppnade debatten var landshöfding Bergström, och ur hans yttrande vill jag läsa upp några ord. Han säger: "Den, som med någon uppmärksamhet följt de politiska rörelserna i vårt land under de senare åren, har icke kunnat undgå att lägga märke till, att frågan om utsträckning af den politiska rösträtten eller, med andra ord, valrätten till Andra Kammaren allt mer och mer

*Angående
reform af
valrätten till
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

*Angående
reform af
valrätten till
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

trängt sig fram i förgrunden.“ Och vidare: “För mig ställer sig frågan om utvidgning eller utsträckning af den politiska rösträtten icke såsom en rättsfråga, utan såsom en klokhets- och lämplighetsfråga.“ Sedan anför han en mängd tungt vägande skäl för en reform på detta område och slutar med att hemställa, “att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t hemställa, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета samt för Riksdagen till grundlagsenlig behandling framlägga förslag till sådan ändring i riksdagsordningen, att rättighet att deltaga i val af ledamot i Andra Kammaren må tillkomma *en kvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, som fyllt 25 år*“. Det är således icke något nytt förslag, som vi här hafva kommit med, utan det är ett gammalt, som förut framstälts från vederhäftigt håll. Efter landshöfding Bergström yttrade sig herr Adelsköld, som slutade med att säga, att han inskränkte sig till att yrka bifall till det förslag, som väckts af herr Bergström. Efter honom uppträdde herr Carl Ekman, hvilken yttrade: “Lika med den förste talaren anser äfven jag, att billighets- och klokhetsskäl nu böra bjuda, att någon utsträckning gifves åt den politiska rösträtten. Jag tror icke, att man kan för sig dölja, att intresset för landets allmänna angelägenheter nu gifver sig till känna i mycket vidsträcktare kretsar än förhållandet var, då de nu gällande bestämmelserna i riksdagsordningen blefvo antagna. Jag tror ej heller, att man kan för sig dölja, att många af dem, som för närvarande äro, på grund af gällande bestämmelser i grundlagen, uteslutne från rättigheten att deltaga i riksdagsmannaval, kunna anses vara fullt ut lika kompetente att i sådant val deltaga som många af dem, hvilka för närvarande enligt grundlagen ega denna rättighet. Under sådana förhållanden är det, enligt min uppfattning, icke underligt, att sådana framställningar som de i flera vid denna riksdag afgifna motioner förekommande om utsträckt politisk rösträtt allt mer och mer omfattas af den allmänna opinionen inom landet, och att åt de fordringar, som i de framlagda motionerna äro uttalade, skänkes understöd af män med framsynthet.“ Han slutade med att instämma i det yrkande, som af den förste talaren framstälts. Vidare yttrade sig herr Wieselgren, som slutade med att säga: “Då jag nu ock är öfvertygad, att välnågan, bildningen och sedligheten sedan år 1865 icke oväsentligt ökats i vårt land, så följer deraf med oafvislig följdriktighet för mig den åsigten, att vi, då kraf derpå framställas, också måste tillse, att rösträtten i skälig mån utsträcket; och på de grunder, jag anför, ber jag därför att få yrka bifall till den förste ärade talarens i ärendet framställda förslag.“ Äfven friherre Barnekow yttrade sig, och han slutade sitt anförande med följande ord: “Derför önskar jag, att bromsarne ej tillskrufvas för hårdt, utan i stället öfverenskommelse träffas med lokomotivföraren“ — jag vet ej, hvem han dermed menade — “att han ej genom att elda på för starkt skadar sig sjelf, utan söker framgå varsamt och säkert. — Jag anhåller om bifall till den förste talarens yrkande“. Vidare uppträder herr Wærn, som slutar: “Jag instämmer i det förslag, som den förste ärade talaren framställt.“

Jag vill icke anförä något mera från debatten; jag tror, att reflektionerna i detta fall göra sig sjelfva. Jag skall blott sluta med

att i likhet med ofvanbemälda herr Ekman säga: "Jag tror, att i närvarande stund fordringarna på en utsträckt politisk rösträtt skulle vara tillfredsställda med ett bifall till en sådan framställning som den, hvilken af den förste talaren här har blifvit gjord."

Herr talman, jag yrkar bifall till vår motion.

Herr Waldenström: Herr talman, jag har känt mig uppfordrad att svara litet på åtskilligt, som här är sagdt gent emot mig.

Hvad först beträffar det, som den ärade representanten på göteborgsbanken anförde ur ett yttrande af Gladstone år 1866, att bevisningsskyldigheten ligger på deras sida, som vilja utestänga en stor mängd af den arbetande befolkningen från den politiska rösträtten, kan jag mycket väl instämma i detta. Jag har aldrig velat vara med om att utestänga arbetarne. Jag har tvärtom flera gånger väckt motion om utsträckt rösträtt samt tidt och ofta talat och anfört skäl därför. Någon bevisningsskyldighet i det hänseendet kan alltså icke äligga mig.

Det torde emellertid vara skäl att, innan man alltför mycket betonar Englands exempel, tänka något närmare på de förhållanden, som der äro rådande. I fall man hade frågat Gladstone, om han t. ex. ville hafva bort det stadgandet, att parlamentets ledamöter skola vara utan arfvode, så undrar jag, hvad han skulle hafva svarat. Jag vet det ej. Men det må man alltid komma i häg, mina herrar, att den omständigheten, att parlamentets ledamöter sakna allt arfvode, är af den allra största betydelse. Jag är också alldeles säker på, att här i kammaren icke finnes någon, som skulle vilja i vårt land se införd en representation, byggd på grundvalen: allmän rösträtt, men intet arfvode åt Andra Kammarens ledamöter, ty hvar och en inser, att då skulle i och med detsamma Andra Kammaren vara förvandlad till komplett likhet med den Första Kammaren.

För öfrigt ber jag att få säga, att här alls icke är fråga om att betrakta vissa folkklasser i landet såsom "uitlanders" eller dylika i likhet med hvad sådana betraktas i södra Afrika. Jag är alldeles öfverens med herr Hedlund deri, att man bör se till, att man snart kan komma till något resultat i rösträttsfrågan, och att faran blir större, ju längre det dröjer. Men när han sade, att jag icke tycktes veta, att en utredning rörande denna fråga blifvit gjord år 1885, så vill jag svara, att det visste jag mycket väl; men hvad jag sade var, att en *allsidig* och *omfattande* utredning aldrig blifvit gjord, ty utredningen år 1885 var *helt och hållet statistisk*. För resten hafva flere talare, och särskildt en talare på stockholmsbanken, nyss uppvisat denna utrednings otillförlitlighet för våra nuvarande förhållanden.

Hvad beträffar mitt citat af herr Carlsons yttrande, så måste han ju gifva mig rätt deri, att han verkligen sagt de af mig anförda orden, att det var många vackra och tankvärda ord i herr Boëthius' reservation i fjol. Att herr Carlson var emot det yrkande, som herr Boëthius då gjorde, det lider icke något tvifvel. Något annat har jag icke heller sagt. Så var äfven förhållandet med herr von Friesen, ehuru också han erkände, att den ifrågavarande reservationen var mycket tankvärd. Jag anförde herr Carlsons liksom andras ord endast för

*Angående
reform af
valrätten till
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

*Angående
reform af
valrätten till
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

att visa, att det kan vara skäl att i en blifvande utredning äfven göra det förslag, som nämnda tänkvärda reservation innehåller, till föremål för pröfning.

Såsom jag yttrat i min reservation till utskottets betänkande, skulle, om man inskränkte och bunde utredningen på sådant sätt, som föreslås i herr von Friesens motion, följdén blifva den, att, när ett förslag på grund af en sådan utredning lades fram, det alltid komme att heta, att utredningen icke varit opartisk och fri, utan att den varit bunden vid vissa förutsättningar. Om än detta skäl mot en reform blott vore skenbart, så komme det i alla fall att anföras och göra verkan.

För min enskilda del kan jag icke se, att man förlorar någon tid genom att låta utredningen blifva mera allsidig, och då förstår jag icke, hvarför man icke vill låta så 'ske. Min egen önskan har jag uttryckt i min reservation, men på ett bifall till densamma vill jag icke yrka, ty det skulle endast vålla än ytterligare splittring.

Öfverläggningen var slutad. Herr talmannen framställde propositioner: 1:o) på bifall till det af friherre Barnekow under öfverläggningen framställda förslag; 2:o) på afslag å utskottets hemställan och bifall till den af herr von Friesen m. fl. i ämnet afgifna motionen; och 3:o) på bifall till utskottets förslag; och fann herr talmannen förstnämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf, och sedan till kontraposition antagits bifall till det under 2:o) omförmälda yrkande, nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som i fråga om konstitutionsutskottets förevarande utlåtande n:o 8 bifaller det af friherre Barnekow under öfverläggningen framställda förslagsyrkande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets hemställan bifallit den af herr von Friesen m. fl. i ämnet afgifna motion.

Voteringen utföll med 119 ja mot 97 nej; och hade alltså kammaren fattat beslut i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

§ 3.

*Angående
anslagen till
pensions-
och indrag-
ningsstaterna.*

Till afgörande förelåg här efter statsutskottets utlåtande n:o 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel, omfattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkterna 1—4.

Biföllos.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

Punkterna 6 och 7.

Biföllos.

Punkten 8.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 37, hade herr Hj. Sjövall föreslagit, att Riksdagen ville besluta, att samtliga folkskolelärares pensioner, hvilka blifvit fastställda efter lägre delaktighetsbelopp än 700 kronor, skulle ökas till motsvarighet mot nämnda belopp eller till 525 kronor för hel pension och i proportion dertill för afkortad pension, samt för detta ändamål ställa till Kongl. Maj:ts förfogande ett förslagsanslag af 39,000 kronor.

Utskottet hemställde emellertid, att herr Sjövalls förevarande motion icke må af Riksdagen bifallas.

Sedan herr vice talmannen, som emellertid, öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, låtit uppläsa utskottets hemställan, begärdes ordet af:

Herr Sjövall, som yttrade: Herr vice talman, mina herrar! De af herrarne, som varit vänliga nog att taga någon närmare kännedom om förevarande motion, hafva nog samt funnit, att jag i densamma gjort mig till talman för våra äldsta nu lefvande folkskolelärare, som förslitit sina krafter vid den magtpåliggande barnundervisningen. De hafva varit de första banbrytarna på allmogeklassens upplysningsbana; men icke ens under deras krafts dagar hafva de utan stora försakelser kunnat lifnära sig af de löner de haft, och dessa löner hafva således än mindre medgifvit dem att spara något för deras ålderdom.

Såsom jag i min motion visat, hafva åtskilliga af dessa lärare arbetat i skolans tjänst under många år i enlighet med 1842 års skolstadga och mot en lön, som utgått med endast 18 tunnor säd, hälften råg och hälften korn; andra hafva varit med om en årlig lön af 400 kronor och allenast under de allra sista åren af sin tjänstgöring uppburit en lön af 600 kronor, hvadan pensionen för alla dessa endast utgår med ett årligt belopp af högst 450 kronor. Då flertalet af dessa lärare äro i en ganska betryckt ställning och på grund af ålderdomskräplighet icke äro i stånd att sjelfve kunna förtjena något för sitt och sin familjs uppehälle, kan man därför utan öfverdrift säga, att deras belägenhet är nödstäld. Då de emellertid nu förnummit, huru som Riksdagen med erkännansvärd offervillighet gång på gång höjt de ordinarie folkskolelärnarnes löner, har hos dem den förhoppningen väckts, att Riksdagen nog äfven skulle behjerta *deras* behof af förbättrade existensvilkor på ålderdomen, om hemställan derom i motionsväg blefve gjord. Så har nu skett. Att dessa gamla folkskolelärare skola ha så mycket mindre pension än sina efterträdare, känna de såsom

Angående
anslagen till
pensions-
och indrag-
ningsstaterna.
(Forts.)

en orättvisa, då de ju ha utfört samma mödofulla arbete, som dessa deras efterträdare nu få göra, men — det böra vi komma i häg — under bra mycket ogynsammare förhållanden, ty när de började, förefunnos hvarken småskolor eller ens skolhus.

Då emellertid penningvärdet sedan den tiden, då dessa gamla lärares pensioner bestämdes, högst betydligt sjunkit, och då så väl hyror som priset å de flesta livvets förnödenheter stegrats, ha de gamla skolveteranernas torftiga bergningsvilkor verkligen blifvit så otillräckliga, att de i många fall måst sätta sin lit till anförvandters och harmherliga medmenniskors hjälp; ett förhållande, som det enligt min tanke vore Riksdagen värdigt att i någon mån söka förekomma och förbättra. Då kammaren emellertid redan vid behandlingen för en stund sedan af herr Gäddas motion om förhöjning af gratialet åt vissa klasser afskedadt manskap af indelta armén biträdt den af utskottet uttalade åsigt, att det pensionsbelopp, som enligt gällande reglemente blifvit vederbörligen grundlagdt och bestämdt samt af pensionär tillträds, icke bör höjas, så har jag tänkt mig, att Riksdagen måhända skulle befinnas villig att räcka dessa gamla behöfvande folkskolelärare en hjälpsam hand, om formen härför blefve en annan och lämpligare än den jag i min motion valt.

Jag tager mig därför dristigheten hemställa, att Riksdagen ville ställa till Kongl. Maj:ts förfogande ett förslagsanslag af 39,000 kronor att för år 1901 utdelas såsom ålderdomsunderstöd, i mån af behof, åt äldre pensionerade folkskolelärare, dock så, att understödet sammanlagdt med understödstagarens redan innehafvande pension icke i något fall må öfverstiga det belopp, som skulle komma honom till del, derest han pensionerats efter ett delaktighetsbelopp af 700 kronor.

Såsom kammaren behagade finna, är det yrkande jag här framställt endast i så måtto afvikande från det yrkande jag gjort i min motion, att jag här för det första icke begär, att de gamle folkskolelärares *pension* må höjas, utan att de måtte få ett af pensionen alldeles oberoende *understöd*, och för det andra, att detta understöd icke må komma att utgå till *alla* de pensionerade folkskoleläraarne, utan endast till dem, som visa sig vara i verkligt behof deraf.

På grund af hvad jag sålunda yrkat ber jag att nu få detta så förändrade förslag framlagdt till Riksdagens afgörande.

Herr Holmgren: Herr talman, mina herrar! Det må icke synas ogrannlaga, att jag i denna riksdagens elfte timmes sista minut besvärar kammaren med att tala om detta vanskeliga, till hvilket man ju får räkna dessa många anslag till åtskilliga behof och ändamål. Emellertid synes mig den föreliggande frågan — huru lättvindigt den än blifvit behandlad — likväl vara en mycket behjertansvärd fråga. Här förefinnes nemligen ett verkligt behof för några hundra, eller kanhända 300, gamla folkskolans invalider och den svenska bildningens pionierer, mina embetsbröder, för hvilka jag vill inlägga ett varmt ord. Dessa personer ha arbetat i skolans och sålunda i statens tjänst och i kulturens och upplysningens tjänst, flera af dem i öfver 40 år, och under dessa arbetsår hafva de varit stälda närmast under hungers-

gränsen. När folkskolelärarne så småningom fingo förhöjd lön — och särskildt beslutades ju en förhöjning senast i går — vaknade hos dessa gamla en förhoppning, att de åtminstone skulle kunna få någon tillökning af sin pension, ty, mina herrar, pension och lön äro alldeles identiska begrepp: pension är blott en lön för ett redan fullbordadt arbete. Dessa förhoppningar ha de gifvit gestalt i åtskilliga petitioner hos Kongl. Maj:t, men Kongl. Maj:t har förklaradt, att det icke kunde till någon Kongl. Maj:ts åtgärd föranleda, enär det vore Riksdagens sak att bevilja medel.

Här föreligger nu ett förslag i denna rigtning och detta syfte, men utskottet har svarat på dessa förhållanden, att utskottet anser, "att det pensionsbelopp, som enligt gällande reglemente blifvit vederbörligen grundlagdt och bestämdt samt af pensionär tillträds, icke sedermera lämpligen bör höjas", och därför afstyrker utskottet det föreliggande förslaget.

Jag skall icke tillåta mig att emot ett enigt statsutskott — denna areopag, som beherskar statens medel — göra några anmärkingar. Jag vill blott tillåta mig att motivera mitt yrkande för bifall till det föreliggande förslaget med att omnämna för kammarens ledamöter, hurusom för omkring 30 år sedan en ledamot af denna kammare, en ledamot af statsutskottet — han, som kallades för Andra Kammarens stormklocka, hvilkens bild finnes här nere i lokalerna och hvilkens bild måhända är ännu djupare inpreglad hos en och annan af statsutskottets ledamöter — jag skall omnämna, hurusom, då 9:de hufvudtiteln låg på kammarens bord och det var fråga, om någon fattig enka skulle få tilläggs pension, hur han då uppträdde här, trots att det stred emot principerna och trots att statsutskottet enhälligt afstyrkt förslaget.

Han uppträdde i kammaren en aftonstund som denna och sade: "Gif gumman de der fattiga kronorna, hon dör snart i alla händelser". Man kan tvista om, huruvida motiveringen var parlamentariskt korrekt, men säkert är emellertid, att den var kraftig och effektiv, ty kammaren beviljade enhälligt denna lilla pension åt den fattiga enkan. Jag önskade, att jag hade förmåga att tala så, att, såsom en talare på stockholmsbänken yttrade, herrarne baxnade deråt, men då jag icke eger den förmågan, anropar jag herrarne, som hafva hjerta för dessa fattiga skollärare, dessa bildningens skansgräfvare i vårt land: gif dem till en likkista och till en famn ved under de sista åren af deras lefnad! Jag tror, att det här icke blott bör vara fråga om att handla efter principer, utan äfven att visa billighet och medlidande gent emot dessa, som hafva arbetat i statens och skolans tjenst så länge. Då jag är öfvertygad om, att jag icke förgäfves klappar på herrarnes hjerta — och hvarför skulle ni sakna hjerta för dem, då I ären folkets representanter och jag sålunda menar, att jag icke klappar förgäfves — så bönfaller jag, att herrarne ville behjerta detta så uppenbart skriande behof och gifva dessa gamla en tilläggs pension af 75 kronor om året. De lefva ju icke länge.

Då det icke är fråga om ett ständigt anslag, utan blott ett till-

*Angående
anslagen till
pensions-
och indrag-
ningsutöfningarna.*
(Forts.)

Angående
anslagen till
pensions-
och indrag-
ningsstaterna.
(Forts.)

fälligt, ber jag vördsamt att få yrka bifall till det af herr Sjövall senast framställda förslaget.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Utskottet har visserligen en ganska kort motivering för sitt afslagsyrkande, men jag hade dock trott, att kammaren det oakadt skulle godkänna denna motivering. Nu har emellertid motionären här framställt ett annat yrkande, som icke är lika med det i motionen. Hade detta yrkande varit motionens innehåll, är det väl möjligt, att utskottet begagnat en annan motivering, ty detta yrkande är helt och hållet ett annat än motionens.

Jag tror verkligen, att man bör vara försiktig, då det gäller att höja pensioner, som under flera år utgått, och det är att märka, att dessa pensioner till stor del äro grundade på afgifter från skoldistriktet och till återstående del på statsanslag.

Att nu höja dessa pensioner för dem, som för flera år sedan afgått med rätt till pension, tror jag, att kammaren bör vara försiktig med. Såväl motionären som den siste talaren hafva åberopat, att kammaren för en stund sedan i ett annat fall höjt pensionsrätten; men detta fall var något helt annat. Der gälde det gratialisternas rätt till understöd ur Vadstena krigsmanshuskassa, här är det fråga om allmänna pensionsinrättningen. Då man höjde gratialafgifterna till afskedade soldater, var det något helt annat. Den frågan har ju varit förelagd Riksdagen flera gånger, men innan en fullständig utredning i frågan förelåg, vågade Riksdagen icke höja dessa afgifter. En sådan utredning är nu verkställd, och kammaren har godkänt densamma och tillstyrkt ett visst högre belopp. Detta är något helt annat.

Jag trodde, att motionären skulle vara tillfredsställd med ett afslag denna gång för att framdeles komma igen med en utredning om förutsättningarna för en höjning af pensionsbeloppen. Då får man se, om den ene eller andre skall betala de retroaktivafgifter, som krävas.

Jag tror icke, att man här bör så starkt framhålla nöden, då ju dessa pensionärer hafva mellan fyra och femhundra kronor i pension. Det torde väl vara ett understöd, som icke är att förakta.

Jag ber sålunda att få yrka bifall till statsutskottets afstyrkande hemställan.

Herr Sjövall: Om den siste talaren behagat lägga märke till det förändrade yrkande jag i mitt anförande gjorde, skulle han hafva funnit, att det deri icke är fråga om någon höjning af dessa gamla folkskolelärares pensioner, utan endast om ett ålderdomsunderstöd för en gång. Vidare råder här ju icke någon ovisshet om beloppet, ty såsom jag i min motion utredt, beräknas det föreslagna beloppet räcka, och slutligen afsåg mitt sista yrkande icke *alla*, utan endast dem, som kunna inför Kongl. Maj:t styrka, att de äro i behöfvande ställning. Det anslag, som nu kräves, kommer således att understiga hvad jag i motionen begärt, och därför har jag också kallat det ett förslagsanslag.

Herr Andersson i Vestra Nöbbelöf: Det är visserligen sant,

att den ärade motionären, som han nyss sade, i viss mån ändrat sitt yrkande; men i hufvudsak är det väl fortfarande detsamma. Tror någon verkligen, att, om kammaren beviljar detta anslag i år, den sedan skulle draga in detsamma? Nej, det skedde helt säkert icke; och huru skulle saken då gestalta sig? Om, såsom en annan talare sade, desse åldringar skulle behöfva den yrkade förhöjningen till sina likkistor, men de sedan ej doge nästa år, huru skulle de då få penningar till likkistor, om ej samma anslagshöjning lemnades äfven derpå följande år? Och huru kommer saken då att ställa sig?

Kan det verkligen, mina herrar, vara skäl att bevilja en höjd pension eller ett ålderdomsunderstöd till desse herrar, som dock sitta med pensioner å ända till 450 kronor, då kammaren för en liten stund sedan ej ville vara med om den anspråkslösa begäran, som af herr Gädde framställdes till förmån för personer, som sitta med ett understöd af endast 15 kronor? Jag tror ej, att dessa beslut skulle stämma riktigt öfverens; och jag tror ej heller, att Kongl. Maj:t skulle känna sig tacksam att få vara almoseutdelare åt en mängd personer. För min del anser jag lämpligast, att man ger en hvar, hvad han skall hafva, och delar lika åt alla.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Öfverläggningen i detta ämne var härmed slutad. I enlighet med de gjorda yrkandena gaf herr vice talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag å nämnda hemställan och bifall i stället till det af herr Sjövall under öfverläggningen gjorda yrkande, och fann herr vice talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, skedde nu uppsättning, justering och anslag af en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkt 8 af förvarande utlåtande n:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets hemställan bifallit det af herr Sjövall under öfverläggningen gjorda yrkande.

Voteringen, i vanlig ordning företagen, utvisade 111 ja mot 68 nej; och hade alltså utskottets hemställan bifallits.

Efter föredragning vidare af *punkten 9*, angående förlust i vissa fall af pensionsrätt eller pension, anförde

Herr Hedin i Stockholm: Herr vice talman! Jag har ingen invändning att göra mot statsutskottets hemställan; jag vill endast, med

Angående
anslagen till
pensions-
och indrag-
ningsstaterna.
(Forts.)

Angående
anslagen till
pensions-
och indrag-
ningsstaterna.
(Forts.)

anledning af hvad utskottet i slutet af sin motivering yttrat, uttala den förhoppning, att Kongl. Maj:t måtte, så fort sig göra låter, taga hänsyn till den önskan, statsutskottet så välbetänkt uttalat derom, att bestämmelserna för här omnämnda pensionskassor måtte ändras derhän, att ändamålet med hela den nu ifrågasatta lagstiftningen blir uppfyllt.

Derjemte skulle jag vilja uttala ett annat önskemål, om hvilket statsutskottet ej något yttrat, nemligen att det privilegium, som nu kommer att få en ännu odiösare karakter än eljest, för personer, aflönade från kabinetts- eller konsulskassan, måtte så snart som möjligt upphöra, hvilket naturligtvis lätt kan ske på det sätt, att öfverenskommelse träffas i detta hänseende med norska regeringen om framläggande från norsk sida af bestämmelser, motsvarande dem, som i så fall skulle komma från svensk sida och komplettera detta förslag. Jag antager nemligen, att, då i den kongl. propositionen angifvits, att här föreslagna bestämmelser ej kunna utan vidare göras tillämpliga på personer, aflönade ur kabinetts- eller konsulskassan, man dermed afsett allenast, att en öfvergångstid måste inträffa, under hvilken Kongl. Maj:t eger bestämma, om pension är förverkad eller icke, men att detta dock skall blifva blott en öfvergångstid, som ej kommer att räcka länge, då den utväg erbjuder sig, som jag antydt.

Jag har, som sagdt, intet yrkande att göra.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena Lagerheim: Herr vice talman, mina herrar! Anledningen, hvarför här gjorts ett förbehåll i afseende å pensioner från kabinetts- och konsulskassan, är helt enkelt den, att från kabinettskassan utgående löner och pensioner bestridas endast till $\frac{12}{17}$ af svenska medel och till $\frac{5}{17}$ af norska, samt att vid konsulskassan ett liknande förhållande eger rum, ehuru med något annan proportion, i det der $\frac{4}{7}$ utgå af svenska och $\frac{3}{7}$ af norska medel.

Det har varit min afsigt och är det fortfarande att, så snart den af Kongl. Maj:t föreslagna bestämmelsen vunnit Riksdagens bifall, ofördröjligen vidtaga den af herr Hedin antydda åtgärden för att på föreskrifvet sätt, i grundlagsenlig och riksaktsenlig ordning söka få till stånd enahanda bestämmelser i afseende å de pensioner, som utgå från kabinetts- och konsulskassan. Herr Hedins erinran var således icke behöflig; men å andra sidan är jag mycket tillfredsstäld att hafva fått tillfälle förklara, att de förberedande åtgärder, som i antydda afseende kunnat vidtagas, redan äro inledda.

Vidare anfördes ej. Hvad utskottet hemställt bifölls.

Under *punkten 10* hemställde utskottet, att samtliga de anslag under pensionsstaten, i afseende på hvilka förändring icke blifvit här ofvan ifrågasatt, må i 1901 års riksstat upptagas med oförändrade belopp.

Sedan denna utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

*Angående
anslagen till
pensions-
och indrag-
ningsstaterna.
(Forts.)*

Herr Andersson i Vestra Nöbbelöf, som anförde: På grund af det beslut, som i går fattades i anledning af sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 5 angående förhöjning af folkskolelärares aflöning och pension, är utskottets hemställan i denna punkt ej längre riktig. Jag ber därför att få här föreslå en något ändrad lydelse, nemligen "att samtliga de anslag under pensionsstaten, i afseende på hvilka förändring icke blifvit här ofvan ifrågasatt, må, med undantag af anslaget till bidrag till folkskolelärares pensionering, angående hvilket Riksdagen på hemställan af sammansatta stats- och lagutskottet redan fattat beslut, i 1901 års riksstat upptagas med oförändrade belopp".

Detta yrkande har redan godkänts af Första Kammaren; och ber jag, herr talman, att få yrka bifall till detsamma.

Vidare anfördes ej. Eiter af herr vice talmannen framställda propositioner biföll kammaren det af herr Andersson i Vestra Nöbbelöf gjorda yrkande.

Punkterna 11—20.

Biföllos.

Punkten 21.

Kongl. Maj:t hade uti punkten 9 under denna hufvudtitel föreslagit, att föreståndaren för nautisk-meteorologiska byrån, f. d. kommandörkaptenen Fredrik Salomon Malmberg, måtte vid afgang från tjensten få å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 5,000 kronor för år räknadt, att utgå från och med månaden näst efter den, hvori han erhållit afsked.

Utskottet hemställde,

att Riksdagen må på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts nu förevarande framställning, att Riksdagen medgifver, att föreståndaren för nautisk-meteorologiska byrån, f. d. kommandörkaptenen Fredrik Salomon Malmberg, må vid afgang från tjensten få å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 4,000 kronor för år räknadt, att utgå från och med månaden näst efter den, hvori han erhållit afsked.

I fråga härom anförde herr Pehrson i Törneryd: Jag har visserligen icke låtit anteckna mig såsom reservant vid denna punkt, ändock jag icke var närvarande vid utskottets plenum, då denna och de tre nästföljande punkterna der afgjordes. Hade jag varit närvarande, skulle jag helt säkert hafva yrkat på ändring i utskottets förevarande hemställan.

Det förefaller mig nemligen, som om det af utskottet här ifrågasatta pensionsbelopp skulle vara väl högt. Den höga aflöning, Malmberg åtnjutit, synes icke böra vara grundläggande för någon pension, allra helst han under den tid han tjenstgjort såsom föreståndare för

Angående
anslagen till
pensions-
och indrag-
ningsstaterna.
(Forts.)

byrån icke erlagt några som helst pensionsavgifter. Hade han kvarstått vid flottan såsom officer och avancerat till kommandörkapten, hade han — om jag icke missminner mig — varit berättigad till en pension af 2,800 å 3,200 kronor, beroende på hvilken klass han tillhört. Men dervid är att märka, att då hade han varit skyldig att erlægga vederbörliga pensionsavgifter.

När han emellertid i sin nya befattning icke erlagt sådana och då han haft så pass god aflöning under den tid, han der tienstgjort, synes det mig vara skäl, som tala för att nedsätta den ifrågasatta pensionen till ett måttligare belopp, än utskottet föreslagit.

På dessa i korthet framställda skäl hemställer jag, herr talman, att pensionsbeloppet måtte bestämmas till 3,000 kronor i stället för 4,000 kronor, som af utskottet föreslagits.

Chefen för sjöförsvarsdepartementet, herr statsrådet Dyrssou: Herr vice talman, mina herrar! Det är endast en liten upplysning, jag vill lemna.

Det är icke fullt exakt att säga, att kommandörkaptenen Malmberg, om han fått pension såsom kommandörkapten, endast skulle uppburit en pension af 2,800 kronor. Den pension, som han i sådant fall fått uppbära, skulle hafva utgjort 3,200 kronor, d. v. s. 80 procent af lönen, 4,000 kronor. Och detta pensionsbelopp hade han varit berättigad att uppbära redan vid 55 års ålder. Nu är kommandörkapten Malmberg 68 år fyllda. Och skulle man hafva pensionerat honom såsom officer vid den åldern, hade han, då förutsättningen för att han skulle fått kvarstå i tjenst efter 63 års ålder vore, att han uppnått minst konteramirals grad, haft rätt att erhålla denna grad tillkommande pension, d. v. s. 6,000 kronor årligen.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman, mina herrar! Då denna fråga behandlades på afdelningen, var ingen utskottsledamot från Andra Kammaren emot en nedsättning af pensionsbeloppet till 3,000 kronor, hvarom yrkande framstälts. Att man emellertid kom att stanna vid 4,000 kronor berodde derpå, att Första-kammar-ledamöterna förklarade sig villiga att gå ned till detta belopp, och då ansågo äfven vi oss böra antaga detsamma.

För min del anser jag 4,000 kronor för högt tilltaget och skulle vilja iustämna med herr Pehr Pehrson, men skall i denna del icke göra något yrkande.

Herr statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet sade, att Malmberg såsom kommandörkapten varit berättigad till en pension af 3,200 kronor. Ja, det beror på, om han varit kommandörkapten af första eller andra graden. Ty en kommandörkapten af första graden åtnjuter en pension af 3,200 kronor, men att märka är, att han då årligen måst betala 209 kronor i pensionsavgift. En kommandörkapten af andra graden har 2,800 kronor i pension samt erlägger hvarje år en pensionsavgift af 173 kronor.

Det här föreslagna pensionsbeloppet är således betydligt högre, ofsädet att Malmberg ej behöft erlægga pensionsavgifter.

Under sådana förhållanden anser jag det mycket rundligt tilltaget och skulle icke hafva något emot en nedsättning, men vill, som sagdt, ej göra något yrkande.

*Angående
anslagen till
pensions-
och indrag-
ningsstaterna.
(fort.)*

Herr Andersson i Vestra Nöbbelöf: Ja, det är nog riktigt, som herr Persson i Stallerhult nämnde, att Andra-kammar-ledamöterna på afdelningen till en början uttalade sig för ett pensionsbelopp af endast 3,000 kronor, men att man sedan efter öfverenskommelse med Första-kammar-ledamöterna stannade vid 4,000 kronor.

Jag kan icke neka till, att, när utskottet varit enigt, det synes mig knappast vara riktigt, att en ledamot af utskottet sedan i kammaren kommer med särskildt yrkande.

Mannen i fråga har haft en lön på 4,000 kronor jemte två ålders-tillägg, hvartdera å 500 kronor, således 5,000 kronor samt dessutom 1,000 kronor i tienstgöringspenningar, hvilket sammanlagdt uppgår till 6,000 kronor. I förhållande till denna löneinkomst kan jag icke finna det vara orimligt högt, när man här föreslagit 4,000 kronor i pension.

En annan sak är, om tjensten verkligen kan anses vara af den beskaffenhet, att så hög lön erfordras, och derom kunna ju meningarna vara delade. Men i förhållande till den lön, som han verkligen uppburit, synes mig en pension af 4,000 kronor icke vara för högt tilltagen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Elowson: Jag skall be att få instämma med den siste ärade talaren i hans yrkande.

Af handlingarna inhemtas, att Kongl. Maj:t ansett, att kommandör-kapten Malmberg bör hafva en pension af 5,000 kronor. Detta har af utskottet nedprutats till 4,000 kronor, och någon reservation har deremot icke afgifvits.

Jag kan således icke finna, att det nu framställda yrkandet bör vinna kammarens afseende, utan hemställer om bifall till utskottets förslag.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr vice talmannen propositioner, dels på bifall till utskottets hemställan och dels på bifall i stället till det af herr Pehrson i Törneryd under öfverläggningen framställda yrkande; och fann herr vice talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkt 21 af förevarande utlåtande n:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

*Angående
anslagen till
pensions-
och indrag-
ningsstaterna.
(Forts.)*

Vinner Nej, har kammaren bifallit det af herr Pehrson i Törneryd under öfverläggningen framställda förslag.

Voteringen utföll med 75 ja, men 93 nej; och hade kammaren alltså fattat beslut i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Punkten 22.

Bifölls.

Punkten 23.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 9, hade herrar *Hj. Sjövall* och *N. Andersson* i Pettersborg föreslagit, att Riksdagen ville åt framlidne pensionerade verkmästaren vid flottans station i Karlskrona Carl Fredrik Alms enka *Louise Alfrida Alm*, hvilken för närvarande för sitt uppehälle uteslutande vore hänvisad till ett årligt gratial ur krigsmannakassan i Karlskrona af 142 kronor 50 öre samt en nådegåfva från extra anslaget å femte hufvudtiteln af 100 kronor, bevilja en årlig pension eller understöd af 300 kronor, att utgå under hennes återstående lifstid från och med detta års början och så länge hon förblefve enka.

Utskottet hemställde emellertid, att hvad uti herrar Sjövalls och Anderssons nu ifrågavarande motion föreslagits icke må af Riksdagen bifallas.

Efter föredragning af punkten yttrade:

Herr Sjövall: Herr vice talman, mina herrar! Utskottet har hemställt, att nu föreliggande motion måtte afslås på den grund, att man icke kan medge höjning af en pension, hvilken i form af gratial i nära 21 år åtnjutits.

Nu är det emellertid icke så, att vi motionärer påyrkat någon höjning af den pension, som enkan Alm haft såsom gratial i 21 år. Den pensionen eller det gralialet utgår ur krigsmannakassan i Karlskrona. Hennes man har köpt och betalt det understöd, som hon på den vägen åtnjuter, och det är alls icke något, som hon fått på grund af det olycksfall, som träffade mannen, utan en förmån, som han, som sagdt, sjelf i sin krafts dagar åt henne införtjenat. Det är således här icke fråga om att höja någon pension, utan det är fråga om att bereda denna enka en ersättning för det olycksfall, som träffade hennes man i arbete för kronans räkning.

Om någonsin förhållandena kunna sägas vara ömmande och skälen talande för bifall, synas de oss motionärer så vara i detta fall. Frågan gäller här en enka efter en verkmästare vid flottans station i Karlskrona vid namn Alm, hvilken på ett synnerligen väl vitsordadt sätt tjenat staten i 47 år. Han hade efter afskedstagandet sett sig nödsakad att arbeta såväl i kronans och enskilda personers tjenst, och slutligen, då han vid ett tillfälle var sysselsatt med uppförandet för

kronans räkning af en bestyckningskran å den vid Karlskrona belägna fästningen Kungsholmen, råkade han ut för olyckan att till följd af ställningens bristande under arbetet falla ned från den höga kranen och derigenom krossas till döds. Nu begär enkan efter denna person af staten en liten lifränta såsom olycksfallsersättning. Helt nyligen hafva vi ju debatterat denna fråga om ersättning vid olycksfall i arbete och uttalat oss därför, men då vi nu komma till ett fall, der det gäller tillämpningen, hafva vi på den framställda begäran icke något annat att svara än nej. Efter det utskottet, såsom jag visat, utgått från den origtiga förutsättningen, att här vore fråga om höjning af en pension, förklarar det sedan, att man icke kan bevilja en sådan framställan, som den vi gjort, på enskilda motionärers hemställan, utan att förslaget härom borde komma ifrån annat håll. Jag undrar dock, om ett sådant skäl håller streck. Icke en, utan mångfaldiga gånger har Riksdagen beviljat pension åt enkor på framställning af enskilda motionärer. Om några ögonblick komma vi just till en dylik, som gjorts af herr Almén m. fl., hvilka i en motion begärt pension åt en enka, om hvilken det upplyses, att hon har en liten landtgård, några lottbref och en lifränta på omkring 1,400 kronor. Den enka åter, om hvilken i vår motion är fråga, har icke någon tillgång alls, utan befinner sig i fullkomlig misère, i yttersta behof utaf understöd. Hon har visserligen af Kongl. Maj:t några år tilldelats en nådegåfva af 100 kronor, men den är af tillfällig natur och måste sökas för hvarje gång. Mig förefaller det därför både rättvist och Riksdagen värdigt att nu gifva något åt denna enka, hvars man efter en lång och hedrande tjenstgöring i arbete för statens räkning blifvit krossad till döds.

Af statsutskottets memorial n:o 1 vid denna riksdag inhemtas, att "1894 års Riksdag, med bifall till en af fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret gjord framställning, medgifvit, att af riksbankens medel finge utbetalas understöd åt bland andra den genom olyckshändelse *under arbete för riksdagshuskomiténs räkning* den 16 januari 1894 omkomne arbetsförmannen Carl Fredrik Björklunds enka Anna Maria Olivia Arlén med 300 kronor årligen, så länge hon lefde ogift."

Det var, när vi sågo detta, som jag och min medmotionär kommo öfverens om att i vår motion föreslå ersättningsbeloppet åt enkan Alm till 300 kronor, enär förhållandet med Björklunds enka var likartadt med det, som vi i motionen påpekat. Sammansatta stats- och bankoutskottet vid 1894 års riksdag säger också i sitt betänkande om denna fullmäktiges hemställan, att då Björklund, då olyckan inträffade, varit sysselsatt med arbete, som *föranledts* af Riksdagens beslut, hade det syntes fullmäktige billigt, att staten här trädde emellan med något understöd åt hans enka och barn, icke därför att de hade *rätt* dertill, ty då behöfde de icke hos Riksdagen anhålla derom, utan af billighetshänsyn. Ja, så löd då utskottets utlåtande i denna sak, och på grund af samma lofvärda motiv har Riksdagen nu i år beslutat, att det årliga understöd, som utgått åt Björklunds enka, så länge hon lefde, nu efter hennes nyligen timade frånfälle skall utgå till hennes efterlemnade barn, tills de uppnått 15 års ålder. Så har alltså den frågan behandlats, men i det fall, som nu föreligger, förefinnes, så vidt jag kan förstå,

*Angående
anslagen till
pensions-
och indrag-
ningsstaterna.
(Forts.)*

Angående
anslagen till
pensions-
och indrag-
ningsstaterna.
(Forts.)

ett ännu mer ömmande behof. Enkan Björklund hade dock något, men enkan Alm har icke någon annan tillgång än detta gratial på 142 kronor, hvilket, såsom jag förut sagt herrarne, köpts henne af hennes man, och genom hvars åtnjutande hon alltså icke fått ett enda öre af staten i form af någon olycksfallspension.

Under sådana förhållanden måste jag fortfarande vidhålla det yrkande vi i vår motion framställt, att, "med afseende på Alms trogna och väl vitsordade arbete i statens tjänst och de synnerligen ömmande omständigheterna vid hans likaledes i statens tjänst ådragna död", Riksdagen ville bevilja enkan Alm den ifrågasatta pensionen.

Herr vice talman, jag ber att få yrka bifall till motionen.

Häruti instämde herr *Andersson* i Pettersborg.

Herr Persson i Stallerhult: Jag inser visserligen mycket väl, att den fattiga enkan är i behof af understöd, men hvart skall det taga vägen, om man tar och beviljar understöd åt alla dem, som deraf äro i behof. Det kan ju konstrueras fall i tusental, ja, i många tusental, likartade med dessa.

Att märka är, att denna enka i 21 år uppburit pension, understöd, eller hvad man nu må kalla det; och att 21 år sen olyckshändelsen inträffade komma och begära, att Riksdagen skall träda emellan, det är då bra långt gånget.

Jag kan icke tro annat, än att kammaren skall godkänna yrkandet om afslag, som jag härmed ber att få framställa.

Herr Sjövall: Hvad nu först och främst beträffar behofvet för denna enka, så är genom prestbetyg styrkt, att hon är i allra yttersta behof. Det står nemligen i detta "att bemälda enka Alm från krigsmannakassan i Karlskrona åtnjuter ett årligt gratial af 142 kronor 50 öre, samt att hon, som i öfrigt ej åtnjuter annat fast understöd af någon art, och ej eger andra medel till sitt underhåll, lefver i ytterst knappa omständigheter". Detta prestbevis är utfärdadt den 19 januari i år.

Jag känner dessutom enkan och vet af personlig erfarenhet, att det gör ett mycket sorgligt intryck att se henne, som sett bättre dagar — mannen var ju verkmästare och hörde sålunda till medelklassen. Hon har sökt hålla sig uppe, men är nu så uselt fattig, att hon knappt har kläder på kroppen. Under sådana förhållanden kan man väl säga, att behof föreligger. Och den pension, som hon nu har, är, såsom jag förut omnämnt, icke någon henne af staten beviljad pension, utan har af mannen köpts henne. På de 142 kronor 50 öre, hvarmed den utgår, kan hon emellertid icke existera.

Jag förstår icke, hvarför det skulle vara ett så farligt precedensfall att nu bifalla vår motion. Hvad man mot densamma än må hafva att invända, kan jag icke finna annat, än att i densamma endast föreligger fråga om att åt enkan bereda en olycksfallsersättning på grund deraf, att hennes man i arbete för statens räkning blifvit krossad till döds.

Man har vidare sagt, att det ju gått för henne att reda sig i 21

år och att detta vore ett skäl för att icke nu bifalla vår framställning. För min del tycker jag tvärtom, att detta är en merit, som talar för henne. Att hon länge kunnat reda sig, är emellertid beroende derpå, att hon haft ett barn, en dotter, hvilken bisprungit henne. Denna dotter blef nemligen gift med en person från det samhälle, jag tillhör, och så länge hon lefde, hjälpte hennes man svärmodern. Sedan dottern emellertid nu dött, får enkan ej vidare någon hjälp af svärsonen, som icke alls mer tager någon notis om henne. Beträffande den omständigheten alltså, att hon icke fått något understöd af staten under förflutna 21 åren efter mannens död, så tycker jag, som sagdt, att detta snarare bör styrka hennes anspråk på att nu ändtligen få någonting. Troligen har hon icke heller förstått eller vetat, till hvem hon för vinnandet af sitt önskemål skulle vända sig. Nu har hon emellertid upprepade gånger hemställt till herr Andersson och mig, att vi måtte framlägga hennes sak för Riksdagen och motionera om en skälilig lifränta åt henne, och då omständigheterna föreföllo oss så ömmande, hafva vi ej haft hjerta att härtill säga nej.

*Angående
anslagen till
pensions-
och indrag-
ningsstaterna.
(Forts.)*

Herr Andersson i Vestra Nöbbelöf: Herr talman! Det är naturligtvis ingen, som skulle missunna enkan Alm en förhöjd pension, men jag har den uppfattningen, att man bör stå vid man yttrat i utskottet. Och jag vill icke neka till, att *jag* i detta fall vill göra så.

Kammaren har nyss fattat beslut angående pension åt en annan enka, enkan Ståhl, hvars man förliden sommar genom olyckshändelse omkom vid explosion å torpedkryssaren Claes Horn. Åt denna enka begärdes i pension 237 kronor 50 öre, hvilket också af Riksdagen beviljats. Den nu ifrågavarande enkan Alm har ett gratial af 142 kronor 50 öre, och dessutom får hon ett särskildt understöd från flottan af 100 kronor; och hon har således mer än den enka, om hvilken kammaren för några ögonblick sedan fattade beslut.

Jag tycker, att kammaren skall vara konsekvent äfven uti förvarande afseende och icke på enskild framställning utan vidare lemna bifall till understöd.

För min del skulle jag gerna vilja vara med om understöd till denna enkan Alm, men då den ifrågavarande förhöjningen i pensionen endast grundar sig på framställning af enskild motionär, anser jag mig icke kunna annat än yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Olsson i Stockholm: Herr talman! Jag begärde ordet, innan den siste talaren yttrade sig, men skall dock i förbigående be att få svara ett par ord på hvad han sade. Det förefaller mig, som om det skäl, han anförde, icke är hållbart; ty den omständigheten, att han inom utskottet varit med om att afstyrka motionen, kan väl knappast utgöra skäl för honom att nu icke vilja vara *med* om densamma, i fall nemligen anföras så tungt vägande skäl, att han på grund af dessa måste ändra sin uppfattning.

Jag begärde emellertid ordet egentligen *derför*, att det verkligen synes mig föreligga fullgoda skäl, hvarför staten i detta fall undantagsvis bör anse sig förpligtad att lemna enkan Alm understöd. Det

Angående
anslagen till
pensions-
och indrag-
ningsstaterna.
(Forts.)

är upplyst i utskottsbetänkandet, att hennes man affidit under arbete för kronans räkning med uppförande af en bestyckningskran i Karlskrona, derigenom att mannen råkat ut för den olyckan, att en ställning brustit, till följd hvaraf han fallit ned från den höga kranen och slagit i hjel sig. Just denna omständighet, att ställningen brustit, synes mig visa, att det icke varit blott en olyckshändelse, utan att olyckan inträffat på grund af att ställningen icke varit fullt betryggande. Vid sådant förhållande synes mig staten böra hafva samma ansvar som t. ex. en enskild arbetsgifvare. Om denne icke vidtager erforderliga anordningar i fråga om arbetets trygghet, anses ett visst vållande ligga honom till last, i fall en olycka inträffar; och han torde nog kunna blifva ansvarsskyldig för en sådan olyckshändelse, som inträffar på grund af hans bristande omsigt eller vållande. Vid sådant förhållande torde väl staten i detta fall böra vara likställd med en enskild arbetsgifvare; och af dessa skäl ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den framställda motionen.

Herr *Wallis* instämde häruti.

Friherre von Otter: Jag skulle mycket gerna önska framgång åt herrar Sjövals och Anderssons motion, om jag icke ansåge, att detta skulle innebära ett mycket farligt precedensfall.

Förhållandet är icke alldeles så, som här blifvit framställt. Arbetet i fråga var visserligen kronans, men det skedde icke för kronans räkning; och detta innebär en ganska väsentlig åtskillnad. Mannen Alm var antagen såsom föreståndare för arbetet, hvilket tagits på entreprenad af numera affidne majoren Sasse. Det var således denne, som ansvarade för arbetet.

Om man nu skulle i förevarande fall bevilja denna enka en sådan pension, som här ifrågasatts, skulle man i och med detsamma erkänna statens skyldighet att hvarje gång, som ett olycksfall inträffar under arbete, utlemnadt för statens räkning, inträda och gifva erforderlig pension åt de efterlevande. Men det kan jag för min del icke vara med om.

Nu var mannen i fråga 67 år gammal, och hade han affidit en naturlig död, hade enkan fått åtnöja sig med 142 kronor 50 öre om året. Nu har dock utaf särskild billighetshänsyn — som jag tror mig kunna säga — enkan utöfver detta belopp fått årligen, eller åtminstone under en del år, ett ytterligare belopp af 100 kronor.

Jag anser därför för min del, att, huru gerna jag än skulle vilja tillerkänna enkan Alm den föreslagna pensionen, Riksdagen skulle derigenom ikläda sig skyldighet att i liknande fall äfven för framtiden träda emellan, hvilket jag anser mycket farligt. Jag får därför yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Sjö: Inom utskottet har jag icke kunnat biträda motionen, och det af det enkla skälet, att det icke förelåg någon utredning. Innan Riksdagen emellertid beviljar pension, vare sig till den ene eller den andre, bör väl dock hafva förebragts en grundlig utredning i frågan. Här hafva visserligen motionärerna sagt, att det skett ett olycks-

fall och att det skulle hafva inträffat under arbete, som utgjorts för kronans räkning. Jag vill icke betvifla detta, men man vill gerna se svart på hvitt såväl på det ena som på det andra, och i förevarande fall icke allenast på att arbetet skett för kronans räkning, utan äfven på enkans förmögenhetsförhållanden.

Och jag säger, liksom den näst föregående talaren, att om denna pension skulle, på de skäl, som blifvit i motionen framförda, heviljas, skulle detta verkligen blifva ett precedensfall, som jag tror, att man icke gerna skulle slippa ifrån.

På grund af dessa skäl ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Efter af herr vice talmannen å de derunder gjorda yrkandena framställda propositioner biföll kamraren utskottets hemställan.

Punkten 2A.

Under åberopande af bilagt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för den 16 februrari 1900 hade Kongl. Maj:t uti en samma dag aflåten proposition föreslagit Riksdagen medgifva, att för förre länsmannen i Vestra härads vestra länsmansdistrikt af Jönköpings län, polistjenstemannen i Vernamo köping *Johannes Blomstrand*, måtte å allmänna indragningsstaten uppföras en pension af 600 kronor, att af honom årligen under hans återstående lifstid åtnjutas från och med månaden näst efter den, hvori hans anställning såsom polistjensteman i Vernamo köping och dertill gränsande område komme att upphöra.

Utskottet hemställde,

att Riksdagen må på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts förevarande framställning, att för förre länsmannen i Vestra härads vestra länsmansdistrikt af Jönköpings län, polistjenstemannen i Vernamo köping *Johannes Blomstrand* å allmänna indragningsstaten uppföres en pension af 500 kronor, att af honom årligen under hans återstående lifstid åtnjutas från och med månaden näst efter den, hvori hans anställning såsom polistjensteman i Vernamo köping och dertill gränsande område kommer att upphöra.

Sedan denna utskottets hemställan blifvit uppläst, yttrade:

Herr Olsson i Stockholm: Herr talman! Jag kan icke neka till, att det var med ganska stor förvåning, som jag tog del af den kongl. propositionen rörande denna pension. Såsom alla herrarne sett, afses i detta fall pension åt en f. d. länsman, som på grund af sitt förfarande blifvit afskedad från sin förut innehafda länsmansbefattning. Hans förseelse eller brott, hur man vill kalla det, bestod deruti, att han lemnat origtiga uppgifter i fråga om personers vederhäftighet för ingångna borgensförbindelser, om jag icke misstager mig, till riksbanken. Dessa uppgifter voro icke blott origtiga så till vida, att han lemnade

*Angående
anslagen till
pensions-
och indrag-
ningsstaterna.
(Forts.)*

*Angående
anslagen till
pensions-
och indrag-
ningsstaterna.*
(Forts.)

intyg angående personers vederhäftighet, hvilka han icke kände till, utan det gick till och med derhän, att han lemnade vederhäftighetsbevis för personer, som aldrig någonsin existerat. Således är det, såvidt jag kan förstå, alldeles uppenbart, att han med fullt medvetande lemnat dessa origtiga uppgifter och derigenom bidragit till att staten blef bedragen. Det är klart, att han skulle blifva afskedad. Och det synes mig under sådana förhållanden, som om det knappast vore lämpligt att bevilja en person, som på grund af sådana förseelser blifvit afskedad, pension af staten.

Det talades nyss om ett betänkligt prejudikat, men jag tror, att det just i detta fall skulle vara ganska betänkligt, om staten öfversåge med eller öfverskyldde en verkligen så pass betänklig förseelse af en person i statens tjänst, så att staten, oaktadt denna allvarsamma förseelse, likväl skulle bevilja honom pension.

Nu säger man, att man kunde låta nåd gå för rätt och bevilja pensionen i fråga på grund af ömmande omständigheter. Ja, om det verkligen vore så, att omständigheterna vore ömmande! Men jag känner något litet till de förhållanden, som här föreligga; och jag tror för min del icke, att omständigheterna äro så ömmande, att det kan vara skäl eller ens lämpligt att på denna grund bevilja den ifrågakvarande pensionen.

Den förut afskedade länsmanen Blomstrand har, såsom äfven upplyses i den kongl. propositionen, blifvit anställd som polisuppsyningsman i Vernamo. Såsom sådan har han haft åtskilliga uppdrag, bland annat såsom inkasserare, utredningsman i konkurser eller, med ett ord, med utförande af rättegångar. Jag känner till, huru han exempelvis blott för några få år tillbaka varit utredningsman i en konkurs, der sysslomännen tillgodoräknade sig ett arfvode af 1,500 kronor. Det synes mig således, som om han icke skulle varit alldeles utan inkomster; och en person, som känner mycket väl till förhållandena der nere, har upplyst, att Blomstrand alldeles icke är i medellösa omständigheter, utan tvärtom, så att detta skäl för pensionen är icke till fyllest.

På grund af dessa skäl, herr talman, och då jag tror, att här verkligen skulle blifva ett betänkligt prejudikat, om man bifölle den kongl. propositionen, skall jag be att få yrka afslag å densamma.

Chefen för civildepartementet herr statsrådet von Krusenstjerna: Det är riktigt, såsom den siste talaren uppgaf och såsom jemväl framgår af handlingarne, att länsmanen Blomstrand begått en ganska betänklig förseelse, i det han utfärdat vederhäftighetsbevis för personer, som funnos tecknade såsom låntagare å skuldförbindelser, utan att förskaffa sig kännedom om deras vederhäftighet och till och med utan att förskaffa sig kännedom om att dessa personer verkligen funnos till. Med begagnande af dessa vederhäftighetsbevis bedrefvos vid denna tid af en person i trakten förfalskningar i ganska stor skala. Den siste talaren uppgaf emellertid, att Blomstrand måste hafva varit medveten om dessa förfalskningar. Detta är deremot icke riktigt. Vid den undersökning, som år 1887 anställdes rörande denna sak, kunde det nemligen icke utrönas, att han gjort sig skyldig till något sådant

förhållande, att han på något sätt kunde anses delaktig i de brott, som den verkliga förfalskaren begått. Blomstrand blef emellertid utan vidare skild från sin länsmansbefattning. Hade han kunnat få behålla denna tjänst, skulle han nu, då han uppnått en ålder af mera än 65 år — han är nemligen nu 67 år gammal — och jemväl stått i tjänst tillräckligt länge, vara berättigad till en pension, motsvarande lönen, 900 kronor, jemte ålderstillägg, 300 kronor, eller tillsammans 1.200 kronor. Följden af hans förseelse har nu blifvit den, att han mistat sin tjänst och under den efterföljande tiden fått tjena för en mindre lön än förut såsom polisuppsyningsman i Vernamo, hvilken befattning han erhöi en tid efteråt. Äfven i ekonomiskt afseende har han blifvit strandsatt på grund af det lättsinniga sätt, hvarpå han tecknat bevis rörande låntagarne å dessa förbindelser. Han har nemligen, om jag icke misstager mig, fått inlösa förbindelserna. Han synes mig sålunda hafva lidit straff nog för sin förseelse. Och huru har han sedan uppfört sig? Han har enligt intyg från såväl den kommun, der han haft sin tjänst, som från Konungens befallningshafvande skött sig på allra bästa sätt och på allt sätt sökt försona sin förseelse.

Den siste ärade talaren har nu uppgifvit, att han sedermera skulle hafva haft ganska betydlig förtjänst såsom syssloman i konkurser. Ja, derom hade jag icke någon kännedom, men jag kan naturligtvis icke bestrida hans uppgift i detta afseende. Meu häremot kan jag dock ställa upp intyg från kommunalnämndens och kommunalstämans ordförande i den kommun, der han varit bosatt. Dessa intyga, att han är i stort behof af pension, enär han icke kan erhålla något understöd från kommunen och han numera vid 67 års ålder icke kan sjelf förtjena till sitt uppehälle. Konungens befallningshafvande har också med stöd häraf ansett sådana ömmande omständigheter föreligga, som kunde gifva fog för den gjorda underdåniga ansökningsom beredande af pension åt sökanden. Då vidare beloppet af den pension, som nu föreslås, icke ens uppgår till hälften af det belopp, han skulle hafva erhållit, om han fått kvarstå i tjänst såsom länsman, hemställer jag till kammaren, om icke här föreligga sådana ömmande omständigheter, att det kan vara skäl att bifalla den framställning, som statsutskottet gjort och till hvilken jag nu tillåter mig att yrka bifall.

Herr Erickson i Bjersby: Då jag tillhör det län, der den person, om hvilken här är fråga, har sitt hemvist, har jag ansett mig böra, så godt jag kunnat, taga reda på hans förhållanden, innan jag bestämt min mening i saken, och detta desto hellre, som jag icke har personligen någon närmare kännedom derom. På grund af de upplysningar jag erhållit, vågar jag påstå, att, såvida icke mera enskild hjälp skall lemnas, han är i verkligt behof af understöd från statens sida för att kunna motse en låt vara torftig existens för sin återstående tid.

Frågan gäller då, om Blomstrand kan anses hafva något befogadt anspråk på understöd af staten eller icke. För min del anser jag det, härtill föranledd icke minst af hvad som härom är anfördt i den kongl. propositionen, och därför vill åtminstone icke jag förvägra honom det jemförelsevis lilla understöd, hvarom nu är fråga. Kongl. Maj:t har

Angående
anslagen till
pensions-
och indrag-
ningsstaterna.
(Forts.)

föreslagit ett pensionsbelopp af 600 kronor om året, hvilket belopp af statsutskottet sänkts till 500 kronor, och annat yrkande än om bifall till denna statsutskottets hemställan anser jag mig icke böra framställa. Herr statsrådet och chefen för kongl. civildepartementet påpekade nyss, att såväl kommunalnämndens som kommunalstämman i Vernamo ordförande enstämmigt vitsordat, att Blomstrand är i behof af understöd, äfvensom att han är sjuklig och därför allt mer och mer urståndsatt att genom eget arbete kunna förtjena hvad han för sina lefnadsbehof behöfver. Det är ju möjligt, att han hittills på grund af det förtroende han åtnjutit kunnat förtjena åtskilligt utöfver sin aflöning såsom polisman, men det har han med säkerhet också väl behöft för en dräglig tillvaro och för att kunna uppfostra sina barn, då hans aflöning såsom polisuppsyningsman endast uppgått till högst 800 kronor per år.

Det är emellertid icke nog härmed. Mannen begick ett fel, som föranledde hans afskedande som kronolänsman. Men han har också sökt att godtgöra detta fel. Han har nemligen sökt att ersätta de personer som genom, man kan säga, hans förvållande å annan person gjorde förluster. Särskildt är detta, så vidt jag blifvit riktigt underrättad, fallet med de förbindelser, som innehades af riksbanken. Han närmar sig nu 70 års ålder och är, som sagdt, dessutom sjuklig, har tjenat staten i 43 år, och under 30 år af denna tid har han betalt pensionsafgifter. Jag kan dessutom ej underlåta att påpeka, att Blomstrand endast några månader efter sitt afskedande som länsman af samma myndighet, som afsatte honom, utnämndes till sin nuvarande befattning. Detta synes mig visa, att afskedet möjligen meddelades något för hastigt, och att man kanske, innan man vidtog en sådan åtgärd som afsättning, hade bort hänskjuta saken till annan myndighet för undersökning, hvarom Blomstrand sjelf lär framställt begäran.

Här föreligger enligt min uppfattning verkligen sådana ömmande omständigheter, att Riksdagen bör bevilja den af statsutskottet tillstyrkta pensionen. Jag anser, att i detta afseende fullständig utredning blifvit förebragt. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Sjöberg, Zakrisson, Bengtsson* i Häradsköp, *Hazén, Spånberg, Johansson* i Aflösa och *Ericsson* i Jönköping.

Herr Olsson i Stockholm: Jag ber om ursäkt, att jag ännu en gång begärt ordet, men det skedde med anledning deraf, att herr civilministern yttrade, att jag skulle hafva sagt, att länsmannen Blomstrand skulle hafva varit medveten om de ifrågavarande förfalsknin-garne. Jag vågar nu icke med bestämdhet säga, huru mina ord föllo; men jag tror knappast, att jag yttrade något sådant. I hvarje händelse var hvad jag ville säga endast det, att Blomstrand måste hafva varit medveten derom, att vederhäftighetsbevisen voro falska till sitt innehåll, enär det sedan visade sig, att de personer, angående hvilka de utfärdats, icke ens funnos till. Sedan jag sist hade ordet, har jag emellertid fått en upplysning, som ställer frågan i ett ganska egen-domligt ljus. En aktad ledamot af kammaren har nemligen meddelat

mig, att han i dag sett ett taxeringsbevis för Blomstrand, och att detta utvisade, att Blomstrand är taxerad för inkomst till belopp af 5,000 kronor. Jag känner nu herr Blomstrand personligen och har äfven temligen noga reda på den verksamhet han drivit i Vernamo. På grund häraf tror jag mig med bestämdhet kunna påstå, att hans inkomster uppgått till ganska afsevärda belopp, och jag tror icke ens, att de i allmänhet understigit 5,000 kronor. Således tror jag icke, att i detta fall några ömmande omständigheter föreligga. *Det* kunde man säga vara fallet i fråga om den person, hvars pension afhandlades i föregående punkten, men icke här. Jag vidhåller mitt yrkande om afslag.

*Angående
anslagen till
pensions-
och inråg-
ningsutaterna.
(Forts.)*

Herr Spånberg: Herr talman! Jag vill upplysa om, att jag känner denna person sedan 30 år tillbaka och vet, att han alltid skött sig oklanderligt med undantag af det fall, hvarom här talats beträffande de origtiga vederhäftighetsbevisen. Han har tjänat staten i 44 år, först såsom militär i 12 år, derunder han avancerade till fanjunkare och tjänstgjorde utan anmärkning. Sedan tjänade han i 18 år såsom länsman, äfven då utan någon som helst anmärkning. Sedan är det väl sant, att han begick ett svårt fel, men äfven i fråga om detta tror jag, att man kan framdraga urskuldande omständigheter. Det var en väl situerad handlande i orten, hvilken tillika utöfvade kommissionärskap i riksbanken, som dervid, Blomstrand ovetande, begick en hel mängd förfalskningar för erhållande af lån i riksbanken. Han vände sig då för erhållande af vederhäftighetsbevis till Blomstrand, som utfärdade på god tro sådana bevis åt den då väl ansedde handlanden. Detta var nu obestriddigen ett fel att vara så lättrogen. Men jag vill emellertid anmärka, att Blomstrand slutade upp härmed redan ett år, innan upptäckten af förfalskningarna skedde. Under tiden vände sig förfalskaren till en annan person, en f. d. riksdagsman, som fortsatte med utfärdandet af dylika bevis. Denna person var emellertid icke någon tjänsteman, hvarför han icke kunde drabbas af någon afsättningspåföljd, när upptäckten sedan skedde, och han undgick till och med i olikhet med Blomstrand ersättningsskyldighet.

Det är emellertid allmänt bekant, att Konungens befallningshafvande gick något för hastigt till väga gent emot Blomstrand, ty det är icke antagligt, att han varit medveten om origtigheten af de handlingar, å hvilka han utgaf vederhäftighetsbevis. Samma myndighet sökte också strax efteråt att godtgöra den begångna orättvisan, då den förordnade Blomstrand till den tjänst han allt sedan dess innehaft och på ett utmärkt sätt skött.

Det är visserligen sant, att Blomstrand sedan varit utredningsman i några konkurser i Vernamo, men af dessa har han icke haft någon synnerligen behållen inkomst; ty han har varit fordringsegare i flere konkurser, som han sedermera skött såsom syssloman, och en ej ringa del af arvodet har åtgått att betäcka de förluster, han gjort såsom borgenär.

Förhållandet är sålunda, att Blomstrand väl behöfver denna pension, och det enda jag har att anmärka mot utskottet är, att det ned-

*Angående
anslagen till
pensions-
och indrag-
ningsstaterna.
(Forts.)*

satt beloppet. Jag hoppas därför, att kammaren måtte bifalla statsutskottets förslag, på det att denna person icke måtte blifva allt för mycket lidande i anledning af det utaf honom begångna felet, hvilket han ju sjelf sökt på allt sätt godtgöra.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Persson i Stallerhult: Jag är alldeles icke förundrad öfver, att ett afslagsyrkande rörande denna punkt framkommit, ty jag kan försäkra herrarne, att vi inom utskottet varit mycket tveksamma, huruvida vi skulle tillstyrka detta belopp för den ifrågavarande personen.

Kammaren har förut likasom afdelningen behandlat nionde punkten i detta utlåtande, der det talas om, att pension eller fyllnadspension af statsmedel icke skall tillkomma den, som genom domstols eller vederbörande myndighets beslut blifvit afsatt eller för fel eller försummelse i tjensten afskedad från tjänstebefattning. En sådan person skall icke erhålla någon pension, det har afdelningen och utskottet beslutat, och så äfven nu kammaren. Men då man kommer till tjugufjerde punkten, så har afdelningen och utskottet dock tillstyrkt pension åt en person, som blifvit afskedad från sin befattning. Det måste medgifvas, att det förefaller märkvärdigt, att man så snart skall upphäfva eller göra undantag från hvad man nyss beslutat. Det oaktadt tillstyrkte afdelningen, att en pension måtte beviljas, och detta skedde på grund af att läkaren intygade, att Blomstrand i följd af sjukdom hade förminskad arbetsförmåga, samt kommunalstämma och kommunalnämnd vitsordade, att han vore i stort och trängande behof af den sökta pensionen. Af dessa skäl tillstyrktes en pension på 500 kronor. Jag får dock erkänna, att det kännes motbjudande att hafva varit med derom, men då jag det varit, anser jag mig icke kunna annat än hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr Bengtsson i Häradsköp: Herr talman! Jag skall endast bedja att få tillägga några få ord till hvad herr Spånberg yttrade. Blomstrand har i Vernamo åtnjutit odeladt förtroende samt derigenom erhållit åtskilliga uppdrag, och han har möjligen, såsom herr Olsson uppgifvit, deraf icke haft så små inkomster. Men nu är så icke förhållandet. Uppdragen hafva de senare åren allt mer och mer minskats i anledning deraf, att han träffats af en svår sjukdom, sockersjuka, som gör, att han numera icke har samma arbetskraft som förut. Han är bosatt i min valkrets och jag känner honom personligen. Jag kan därför vitsorda hvad som förut här uttalats, att han är medellös, och då han, som sagdt, dessutom är sjuklig, anser jag honom vara i stort behof af pension. Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Jönsson* i Mårarp.

Vidare till anteckning förekom icke. Herr vice talmannen framställde propositioner å de under öfverläggningen gjorda yrkanden; Och biföll kammaren dervid utskottets hemställan.

Punkterna 25—28.

Biföllos.

Punkten 29.

Kongl. Maj:t hade föreslagit, att musikläraren vid högre allmänna läroverket i Malmö *Johan August Rosén* måtte från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked blefve honom beviljad från hans berörda befattning, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension till belopp af 1,250 kronor.

Utskottet hemställde,

att musikläraren vid högre allmänna läroverket i Malmö *Johan August Rosén* må från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked från hans berörda befattning varder honom beviljad, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension till belopp af 1,000 kronor.

I fråga härom anförde herr von Schéele: Herr talman, mina herrar! Det fordras icke så liten dristighet för att träda upp, när statsutskottet är enhälligt, men när dertill ytterligare kommer, att saken varit före uti Första Kammaren och blifvit der afslagen, så blir det ännu svårare och fordrar i sanning stor tillit både till den sak, för hvilken man har att tala, och till de personer, inför hvilka man talar. Men jag har en sådan dubbel tillit. Jag är öfvertygad om, att saken, för hvilken jag här uppträder, är berättigad. Och jag tror, att de män, till hvilka jag talar, verkligen vilja äfven i en så sen timme som den närvarande lysna till hvad jag har att säga, om det verkligen är förtjent af att behjertas.

Ingen lär bestrida, att det skäl, som blifvit af utskottet för dess hemställan anfördt, eger generelt berättigande, nemligen analogien med andra liknande förhållanden. Men jag har fattat följdriktighet så, att den icke får vara död eller mekanisk, utan bör vara lefvande, och följaktligen hvarje särskildt fall ställas under pröfning utaf den person, som har att tillämpa en allmän regel. Den allmänna regeln, hvarifrån utskottet gått ut, är här 80 procent af lönen. Om det nu vid pröfningen af det föreliggande fallet visar sig, att denna beräkningsgrund, rätt fattad, för till ett olika resultat mot det man i andra för öfrigt analoga fall måste komma till, så fordrar väl just förnuftig konsekvens, att man erkänner förhållandenas olikhet och handlar derefter. Dessutom gifves det ju en annan grundsats utom den af utskottet här tillämpade, hvilken äfven blifvit af Riksdagen använd och visserligen jemväl är förtjent att beaktas, nemligen att pensionen icke bör understiga lönen, såvida ej lönen sjelf öfverstiger existensminimum. Det är ej längre tillbaka i tiden än år 1896, då den sistnämnda grundsatsen i ett ganska liknande fall tillämpades. En lärare i teckning, således äfven då en öfningslärare, vid läroverket i Malmö vid namn Klein fick då af Riksdagen hela sin lön 1,500 kronor i pension, och i denna kammare fördes hans talan af män sådana som herr von Friesen.

*Angående
anslagen till
pensions-
och indrag-
ningsstaterna.
(Forts.)*

*Angående
anslagen till
pensions-
och indrag-
ningsstaterna.*
(Forts.)

Jag vill dock ej fästa mig vid vare sig den ena eller den andra af de båda nämnda grundsatserna. Af skilda grundsatser eller s. k. principer kan man ju med en smula fyndighet göra användning allt efter som man finner sig behöfva den ena eller den andra. Utan hvad jag närmast fäster mig vid är, att dessa personer, af hvilka den förste här nämnes — de äro tre: Rosén, Hagström och Söhrling — allesammans äro män i en ålder af emellan sextioåtta och sjuttioåtta lefnadsår, hafva tjenstgjort nära fyratio år eller deröfver och alla inlagt stor förtjenst vid sin verksamhet. De äro tillika sjukliga, den ene på ett sätt, den andre på ett annat och åtminstone en af dem, hvilken jag väl känner, jemväl mycket behöfvande. Redan detta är ju starka skäl för att gifva dem en pension större än den af utskottet föreslagna; men om nu till dessa personliga skäl kommer ett sakligt, då menar jag, att vågskålen afgjort väger öfver åt det håll, för hvilket jag talar. Och ett sådant sakligt skäl finner jag föreligga i läroverkens behof att få musik- och sångundervisningen bättre värdad, än som kan ske, då den under en följd af år uppehålles af vikarier. Man kan ej tänka sig, att en vikarie skall med samma intresse omfatta denna sak som en ordinarie innehafvare af tjensten, då den förre ej vet, huru länge han kommer att stanna qvar och följaktligen ej kan tänka sig framtiden på samma bestämda sätt som den senare. Ej heller hinner han på den korta tid, som han är anställd på en plats, genomföra tillämpningen af den metod, som han gjort för sig gällande, icke lära grundligt känna förhållandena på platsen eller de lärjungar, som han skall undervisa. Derfor kan svårigen, vare sig med hänsyn till framgången af hans undervisning eller med hänsyn till den fostrande uppgift, hvilken äfven en öfningslärare, och icke minst en sådan, har sig ombetrodd, resultatet blifva lika tillfredsställande, som om han varit ordinarie.

Nu torde någon invända, att musik och sång ju endast äro öfningsämnen, och att det icke ligger så stor vikt uppå, om dessa ej så väl värdas som läroämnena. Mina herrar, jag har en alldeles motsatt uppfattning. Jag tror, att det ligger synnerlig vikt på öfningsämnenas värd, nammeligen musiken och sången. Skall ungdomen rätt känna den friskhet och lefnadslust, som är så oundgängligen nödvändig både för den tid, i hvilken de äro unga, och för framtiden, då måste man utveckla de anlag för musik och sång, som så rikligen finnas hos vårt folk, men dess värre på senare tiden blifvit mindre odlade, än fallet fordom var, hvaraf också följderna blifvit, att man icke sjunger och spelar nu, såsom förr var folksed, och som vi alla veta så väsentligen bidrager till umgängslivets höjande och förädling inom alla åldrar och samhällslager.

Det är icke länge sedan Andra Kammaren visade sitt nit om den andliga odlingen i vårt land genom att anvisa ett högre belopp till en lärare i bakteriologi vid karolinska institutet, än som af statsutskottet föreslagits och af Första Kammaren beviljats. Skulle man då icke kunna hysa förhoppning om att i denna kammare finna gensvar för en vädjan om höjdt anslag till främjande af ett — att jag så må säga — bakteriologiskt intresse af andligt slag? Eller är den andliga tuberkulos

mindre farlig, som har sin grund i vårt folks naturliga tungsintethet, som utan motvigt lätt nog utvecklar sig till en tärande dödssjukdom för själen? Och skall icke den rika musikaliska begåfning, hvarmed försynen utrustat det svenska folket, i någon mån äfven den utgöra en kraft till sagda sjukdoms bekämpande, hvilken det gäller att taga vara uppå, icke förspilla? Äfven på Sveriges folk har romerske skaldens ord om sångens magt tillämpning: sjelfva tjensteflickan sjunger bort, då hon får sjunga ut, hvad som tynger hennes sinne.

Må kammaren förlåta, om hjertat blir mig för fullt, då jag talar i en sak sådan som denna. Jag förbiser icke därför sakens yttersida, om hvilken jag ju i första rummet yttrat mig och med hänsyn hvar-till jag nu ber att få föreslå, att i stället för 1,000 sättes 1,100 kronor. Det har blifvit styrkt och i handlingarna föreligga bevis derom, att sådana lärare som den nu ifrågavarande hafva rätt till 1,095 kronor 68 öre, om de stanna kvar i tjensten. Iugen kan begära, att de skola afgå för att mottaga en lägre pension än det belopp, hvartill de således äro berättigade. Om nu beloppet sättes till 1,100 kronor — eller just så mycket, som läraren i Visby begärt och Kongl. Maj:t för honom föreslagit — för den närmast förekommande läraren Rosén och sedan likaså för Hagström och Söhring, tror jag, att kammaren gått till väga med den sparsamhet, som höfves, och bevarat den följd-rigtighet i användandet af principer, som är kammaren värdig, men tillika fäst tillbörligt afseende på den föreliggande sakens verkliga innebörd.

Herr talman! Jag yrkar bifall till statsutskottets hemställan med ändring af pensionsbeloppet från 1,000 till 1,100 kronor, såsom i rundt tal motsvarande hvad en för sjukdom tjenstledig musiklärare i högsta lönegraden vid högre allmänt läroverk har öfver, sedan det lagstadgade bidraget å 25 procent af hans lön för lästiden till vikarien afgått.

Herr *Darin* instämde häruti.

Herr *Andersson* i *Vestra Nöbbelöf*: Det är icke angenämt att uppträda så här sent på natten. Jag vill dock med ett par ord besvara den ärade talarens anförande. Det förefaller litet märkvärdigt, att han kommer till just det belopp, som musikläraren i hans egen stad begärt, nemligen 1,100 kronor. Hvarför föreslår han ej det, som Kongl. Maj:t för de andra öfningslärarne begärt, eller 1,250 kronor? Hvarför vågar han ej gå längre, än musikläraren i Visby begärt?

Dessutom vill jag till kammaren hemställa, om det ej vore lämpligt, att kammaren beviljade samma belopp, som under åtskilliga föregående år i liknande fall beviljats. Jag har i min hand en liggare, som går tillbaka till 1884; deraf framgår, att ingen musiklärare under dessa år fått öfver 1,000 kronor i pension, men väl åtskilliga endast 750 kronor. Senast förlidet år beviljades åt en sådan lärare vid läroverk i Stockholm 1,000 kronor, oaktadt framställning gjordes om pension af 1,250 kronor eller hela lönen belopp. Statsutskottet och Riksdagen hafva haft för princip att till dessa öfningslärare, som ej betala någon afgift sjelfva till pensionsfonden, ej lemna mer än 80 procent af lönen

*Angående
anslagen till
pensions-
och indrag-
ningsstaterna.
(Forts.)*

*Angående
anslagen till
pensions-
och indrag-
ningsstaterna.
(Forts.)*

eller 1,000 kronor. Någon smula principtrohet få vi väl ändock visa, Det vore därför, helst då Första Kammaren godkänt utskottets hemställan, bra egendomligt, om denna kammare skulle afslå densamma. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr von Schéele: Herr talman! Hvad det vidkommer, att jag föreslog 1,100 kr., så berodde det ej på någon tillfällighet eller godtycklighet, utan, såsom jag sökte visa, derpå, att en musiklärare bör hafva 1,095 kronor 68 öre eller i rundt tal, såsom statskontoret säger, 1,100 kronor för att icke få mindre, än han är berättigad att åtnjuta till sin död, så vida han står kvar i tjensten och har vikarie. Att läraren i Visby begärt så litet, må väl icke lända vare sig honom eller dem, som tillstyrkt denna hans anspråklösa begäran, till någon skam. Att Visby ligger mig närmast om hjertat, är naturligt. Vi stå der just nu på väg att förlora en mycket skicklig vikarie för den 78-årige, efter 46 års nästan oafbruten, mycket förtjenstfull tjenstgöring numera otjenstbare, sjuklige och dertill i ekonomiskt trångmål sig befinnande ordinarie musikläraren. Följden blir naturligtvis, att på denna ö, som framför andra delar af vårt land varit berömd för sin sång och väl äfven behöft detta uppriskelsemedel gent emot den enslighet och de naturförhållanden, hvarmed vi der borta hafva att kämpa, man börjat frukta för att förlora det stöd och fäste för den gotländska sången, man vid öns enda högre läroverk af gammalt haft. Rektorn vid läroverket skref här om dagen till mig, att han nästan miste modet, då han nu åter måste anslå platsen blott såsom vikariat. Det är därför jag trott mig böra i denna viktiga angelägenhet vädja till kammaren och hoppats, att kammaren skulle med så pass stor öfvervigt fatta beslut i den af mig antydda riktningen, att en gemensam votering kunde bringa det önskliga resultatet till stånd.

Då emellertid kammarens beslut i den nu föreliggande punkten naturligtvis blir bestämmande för afgörandet af punkterna 30 och 32, måste jag redan här anhålla att få värdsamt yrka en förändring af siffran 1,000 till 1,100 på de af mig förut anförda skäl.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Claëson: Jag ber blott att få yttra några ord i denna fråga.

Af handlingarna framgår, att musikläraren Rosén, om hvilken i den nu föredragna punkten är fråga, snart är 73 år och tjenstgjort såsom musik- eller sånglärare i nära 47 år; han är anställd vid allmänna läroverket i Malmö. Sedan åtskilliga år har han varit tjänstledig på grund af sjukdom, nemligen mycket försvagad hörsel, således en sjukdom af den beskaffenhet, att han aldrig kan komma i tjänst såsom musiklärare. Anledningen till, att Kongl. Maj:t i detta som i åtskilliga föregående fall föreslagit pensionsbeloppet till 1,250 kronor, är den, att Rikets Ständer år 1858 medgäfvit, att lärarne vid elementarläroverken skulle få rätt till pension på allmänna indragningsstaten och att pensionen skulle få bestämmas så, att för dem, som hade 3,000 kronor eller derunder, hela aflöningen skulle utgå i form af pension, men för dem, som hade mer än 3,000 kronor, pensionen skulle

utgå med 80 procent af deras löneförmåner. Nu har musikläraren Rosén i fast afföning 1,250 kronor, och det är detta belopp, Kongl. Maj:t föreslagit såsom pension. Jag förstår emellertid, att efter hvad som passerat i statsutskottet och Riksdagen ingen förhoppning finnes om bifall till Kongl. Maj:ts förslag, men jag vill bedja kammaren bebjerta det af den ärade representanten på gotlandsbanken framställda medlingsförslaget och bevilja åtminstone en pension af 1,100 kronor.

*Angående
anlagan till
pensions-
och indrag-
ningsstaterna.
(Forts.)*

Herr Persson i Stallerhult: Jag skall förena mig med herr Andersson i Nöbbelöf och yrka bifall till utskottets hemställan om en pension af 1,000 kronor. Det har talats mycket om, huru gammal och skröplig och oduglig att sköta sin tjänst ifrågavarande lärare är. Jag tviflar ej på, att så är fallet. Men om han ej kan sjelf sköta sin tjänst, måste han afstå $\frac{1}{4}$ af afföning till vikarie. Subtraherar man nu $\frac{1}{4}$ af lönen eller 312 kronor från 1,250, återstå 938 kronor. När nu statsutskottet tillstyrkt en pension af 1,000 kronor, är det ju 62 kronor mer, än han får, om han behålles vid tjänsten. Kan man då säga, att honom vederfares någon orättvisa? Nej, han har i stället fördel af att erhålla pension å 1,000 kronor.

Jag yrkar därför, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr von Schéele: Herr talman! Det var förvånande att finna en sådan okunnighet hos den senaste ärade talaren i en sådan sak. I handlingarna upplyses ju, hvad som återstår för en på grund af sjukdom tjänstledig musiklärare vid högre allmänt läroverk att uppbära, sedan han afstått det han är skyldig att till vikarie afstå. Jag hänvisar till utskottets eget utlåtande, sid. 77, näst sista stycket, det det heter: »Departementschefen föredrog en af domkapitlet i Visby med eget utlåtande till Kongl. Maj:t öfverlemnad ansökning, deri lära- ren i musik och sång vid allmänna läroverket i Visby, Wilhelm Söhr- ling, anhållit att efter afskedstagandet komma i åtnjutande af årlig pension af minst 1,095 kronor 68 öre, hvilket belopp motsvarade hvad han under tjänstledighet för sjukdom egde uppbära.»

:

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Claëson I anledning af hvad en ärad talare på vestgötabanken nämnde, att det afdrag å lönen, Rosén i händelse af sjukdom finge vidkännas, vore $\frac{1}{4}$ af 1,250 kronor, ber jag att få påpeka, att han, på grund af hvad sedan långt tillbaka varit gällande, är skyldig att afstå icke $\frac{1}{4}$ af 1,250 kronor, utan hvad som belöper på lästiden, 36 veckor, således $\frac{36}{52}$ af $\frac{1}{4}$ af hans afföningsförmåner, hvilka äro på ordinarie stat 1,250 kronor jemte på extra stat ett lönetillägg af 75 kronor. Då torde återstå för honom det belopp, som i fråga om musikläraren i Visby finnes angifvet, eller 1,095 kronor 68 öre.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Sedan herr vice talmannen framställt propositioner å de derunder gjorda yrkanden, blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Punkterna 30—36.

Biföllos.

§ 4.

Härefter föredrogos och godkändes statsutskottets utlåtanden: n:o 76, i anledning af Kongl. Maj:ts propositioner dels angående ändring i grunderna för pensionering af löntagare vid flottans läkarestad, dels ock angående inqvarteringsbidrag åt flottans läkare; och n:o 77, i anledning af väckt motion om afgjutning i brons af vissa Riksdagen tillhöriga porträttreliefer och byster.

§ 5.

Efter föredragning vidare af statsutskottets utlåtande n:o 78, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Eskilstuna stad af mark från Eskilstuna kungsladugård i Södermanlands län, lemnades på begäran ordet till

Herr Österberg, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag skall icke besvära kammaren med något långt anförande i denna sak, utan jag skall fatta mig ganska kort. Jag anser mig dock icke kunna helt och hållet med tystnad förbigå föreliggande fråga, utan finner mig nödsakad att framhålla det trängande behovet för Eskilstuna stad att kunna förvärfva här ifrågavarande jordområden. Denna stads belägenhet är nemligen sådan, att den på alla sidor är omgifven af kronomark, och den kan följaktligen, såsom förhållandena nu äro, icke med den bästa vilja i världen skaffa sig några nya tomter för fabriksanläggningar eller byggnadsplatser för arbetarebostäder. Med ett ord sagdt, staden är för sin utveckling hänvisad till att söka af staten förvärfva derför erforderligt jordområde.

Jag erkänner nu villigt, att utskottet varit mycket tillmötesgående gent emot Eskilstuna stads framställning i ärendet, i det utskottet säger, att stadens begäran bör på allt sätt understödjas, men att tillika regeringen bör i sammanhang med behandlingen af Eskilstuna stads framställning att få af kronan inköpa mark låta utreda frågan om fördelningen mellan kronan och staden af vattentillgången i Eskilstuna-ån.

Jag ber att äfven få framhålla en synpunkt, som här bör beaktas, nemligen att Eskilstuna stads gevärsfaktori, som är beläget omedelbart invid staden, för närvarande sysselsätter ett antal af öfver 500 arbetare och att dessa arbetare allesammans ju måste bo i Eskilstuna eller dess närmaste förstäder.

Följden af denna tillökning af arbetskrafterna, som faktoriet nyligen förskaffat sig, har naturligtvis gjort, att den förut rådande bostadsbristen i högsta grad tilltagit, och då staden icke eger möjlighet att förvärfva mark, för så vidt icke kronan tillmötesgår staden i detta hänseende, så är det sjelfklart, att Eskilstuna stad kommit i ett ganska

bekymmersamt läge beträffande tillgången på byggnadsplatser. Det är så mycket mer behjertansvärdt, att Riksdagen och regeringen taga hänsyn till framställningen om förvärfvande af byggnadsplatser, som statens gevärsfaktori för 10 à 15 år sedan ref ner alla eller åtminstone flertalet arbetarebostäder. Hvad anledningen dertill kan hafva varit känner jag icke, men förmodligen voro nämnda bostäder fallfärdiga. Men då man ref ned dem, underlät man att bygga upp nya i stället och hänvisade faktoriets samtliga arbetare att söka sig bostäder i staden eller dess närmaste omgifningar.

Jag ber nu slutligen att få på stadens vägnar vänligast anhålla, att, när föreliggande fråga åter kommer före, sedan den blifvit utredd af regeringen, Riksdagen måtte tillmötesgå stadens begäran, ty det är af stort behof för Eskilstuna stad att få förvärfva sig de områden, som staden gjort framställning om.

Jag har intet yrkande att göra.

Vidare yttrades ej. Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 6.

Slutligen föredrogos hvar för sig och blefvo af kammaren bifallna statsutskottets utlåtanden:

n:o 79, i anledning af Kongl. Maj:ts propositioner angående efterskänkande af kronans rätt till åtskilliga danaarf;

n:o 80, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af mark från hemmanet Belgstena n:o 1 under Ribbingelunds kungsgård i Kjula socken och Öster Rekarne härad af Södermanlands län till skolhustomt för Kjula församling; och

n:o 81, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af åtskilliga kronolägenheter.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

konstitutionsutskottets utlåtande n:o 9, i anledning af väckta motioner rörande ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott;

sammansatta stats- och lagutskottets memorial n:o 9, angående anvisande af ersättning till sammansatta stats- och lagutskottets sekreterare; samt

sammansatta bevillnings- och lagutskottets memorial n:o 3, angående ersättning åt utskottets sekreterare.

Tisdagen den 8 Maj, e. m.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *A. Sundblad* under morgondagen.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 12,18 på natten.

In fidem

E. Nathorst Böös.